

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

I. Obecná část

1. Platný právní stav, hlavní principy a posouzení nezbytnosti navrhované právní úpravy, včetně zhodnocení současného stavu a dopadů navrhované úpravy ve vztahu k zákazu diskriminace

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), které nabyly účinnosti dnem 1. ledna 2014, obsahují některá problematická ustanovení, která jsou způsobilá v krátkém čase po jejich účinnosti omezit, znesnadnit či nevratně zasáhnout právní postavení lidí i dalších uživatelů. Předkládaný návrh je reakcí Ministerstva spravedlnosti na nejnaléhavější podněty k novelizaci od dotčených resortů, svazů, profesních komor i veřejnosti. Předkládaným návrhem se sleduje odstranění nejpalčivějších konfliktních situací, které při aplikaci kodexu vznikají a které nesnesou odkladu.

Předmětem návrhu jsou oblasti, které si zasluhují co možná nejrychlejší legislativní zásah, neboť u nich nelze čekat na posouzení praxí či výkladem soudu, aniž by zde hrozily nevratné následky, případně se u nich tyto důsledky v praxi již i zřetelně projeví. Řešení problémů, na které předkládaný návrh reaguje, nelze z důvodu jejich zvláště závažných negativních dopadů do právního postavení osob a jejich majetkové i nemajetkové sféry ponechat soudní praxi, neboť možnost soudního výkladu sama předpokládá vznik sporu a s ním souvisejících nákladů. Náklady na odstranění výkladových nejasností zákonného textu ve vyčtených případech nelze přenášet na účastníky soukromoprávních vztahů.

Návrh si nicméně neklade za cíl postihnout všechny oblasti úpravy, které mohou naplňovat výše popsané parametry. Vybrány byly pouze takové oblasti, které nevyžadují svým rozsahem významný zásah do úpravy kodexu. Vyřešení dalších palčivých otázek se často týká ucelených úprav, u nichž lze zvážit po projednání s dotčenými resorty a odbornou veřejností možnou širší a systémovou revizi stávající právní úpravy. Za účelem lepší provázanosti případných změn se proto považuje za nutné řešit tyto oblasti až při případné další fázi novelizace.

Stávající úprava se dotýká rovnosti osob v části upravující omezení svéprávnosti (§ 59, resp. § 3033 občanského zákoníku). Nejedná se však o ustanovení diskriminační, neboť odlišná úprava je racionálně odůvodněna ochranou osob, jejichž svéprávnost je soudem v nezbytném rozsahu omezována, přičemž se jedná o řešení *ultima ratio*. Na tomto řešení návrh zákona nic nemění, toliko prodlužuje nejdelší přípustnou lhůtu, ve které musí soud přezkoumat, zda důvody pro omezení svéprávnosti (ve vztahu ke staré právní úpravě i zbavení způsobilosti k právním úkonům) trvají, přičemž k tomuto řešení bylo přistoupeno zejména z důvodu nedostatečné kapacity justice tato řízení ve stanovených

lhůtách provést se vší důkladností, již si tato problematika vyžaduje. Lze uzavřít, že prodloužení nejzazší lhůty pro přezkum dřívějších případů a doby, na níž lze nejdéle svéprávnost napříště omezit, neznamená samo o sobě snížení standardu ochrany lidských práv či důvod k možné diskriminaci. Ve vztahu k prvně uvedenému případu je naopak vytvořen prostor, aby byla s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem důkladně zvážena možná volba méně omezujícího opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat. Ve druhém případě lze naopak s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu a na základě objektivně přezkoumatelných kritérií lépe zohlednit případy osob postižených ireverzibilně a reverzibilně a v návaznosti na to rozhodnout o adekvátní délce omezení svéprávnosti.

2. Zhodnocení souladu návrhu s ústavním pořádkem České republiky, mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, a s právem Evropské unie

Návrh zákona je v souladu s ústavním pořádkem České republiky.

Návrh zákona je slučitelný s mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána. Jedná se o následující mezinárodní smlouvy:

- Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 138/1973 (č. 24/2008 Sb. m. s.), která mj. stanoví minimální věk pro vstup do zaměstnání či výkon práce (navrhované znění § 35 občanského zákoníku je plně v souladu),
- Úmluva o právech osob se zdravotním postižením (č. 10/2010 Sb. m. s.), zejména čl. 12 – navrhované znění nic nemění na základní koncepci omezování svéprávnosti; toliko dochází k prodloužení lhůty, ve které je soud povinen opatření přezkoumat a ke zjednodušení takového řízení (navrhované znění § 59 občanského zákoníku a § 38 zákona o zvláštních řízeních soudních).

Návrh zákona je plně slučitelný s Úmluvou o ochraně základních lidských práv a svobod, včetně všech jejích dodatkových protokolů (č. 209/1992 Sb. m. s.). Zejména byla posuzována slučitelnost s čl. 14 týkajícím se zákazu diskriminace.

Návrh zákona neimplementuje právo Evropské unie a ani s ním není v rozporu. V návrhu jsou zohledněny tyto dokumenty:

- směrnice Rady 94/33/ES o ochraně mladistvých zaměstnanců (navrhované znění § 35 občanského zákoníku),
- návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady COM (2013) 45 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu (navrhovaná úprava evidence svěřenských fondů).

3. Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky

Nepředpokládá se významný finanční dopad návrhu na státní rozpočet ani na ostatní veřejné rozpočty.

Náklady si vyžádá zavedení a provoz evidence svěřenských fondů. Tyto náklady budou hrazeny ze státního rozpočtu; předkladatel s cílem výrazné úspory navrhuje vytvořit evidenci v rámci stávajícího systému veřejných rejstříků právnických a fyzických osob.

Odhadované náklady na vytvoření potřebné aplikace jsou cca 5 mil. Kč, s tím souvisí potřeba pořízení hardwaru ve výši 2 mil. Kč a dále pořízení softwarových licencí v hodnotě 1 mil. Kč. Rovněž je zapotřebí zohlednit náklady na pracovní sílu, jež bude data vkládat a upravovat, dále náklady spojené s podporou aplikace a hardwarem, jež se ročně pohybují ve výši kolem 20 % z pořizovací ceny, což činí 1 mil. ročně pro samotnou aplikaci a 400 tis. Kč ve vztahu k hardwaru.

Předpokládá se částečná kompenzace nákladů příjmy z poplatků za zápisy do této evidence.

Navrhované zjednodušení přezkumu trvání důvodů, pro které byla osoba omezena na svéprávnosti, a prodloužení časového intervalu pro jejich soudní přezkum naopak představuje významné ulehčení pro státní rozpočet v podobě rozložení nákladů na přezkum do delšího období.

Uživatelé sice na jedné straně zatíží povinnost zápisů do evidence svěřenských fondů a náklady na poplatky s tím spojené. Ty však vyvažuje zájem na transparentnosti těchto fondů, která se projeví ve zvýšení právní jistoty a tedy snížení rizika pro třetí subjekty, které mohou být činností svěřenského správce dotčeny.

Obnovení zákonného předkupního práva ke spoluvlastnickému podílu uživatele na druhé straně zproští nutnosti sjednávat si tato práva smluvně a zapisovat je do katastru nemovitostí, což by bylo nezbytné, pokud by toto právo zákon neobnovil, a bylo by rovněž spojeno s nemalými náklady na pořízení vkladových listin a především samotný zápis.

Podnikatelům, ale také dalším uživatelům zvláště v oblasti obchodních korporací, výrazně ulehčí zmírnění požadavků na formu plné moci. Náklady na její pořízení ve formě notářského zápisu, jak vyžaduje dosavadní úprava, řádově převyšují náklady na úřední ověření podpisů, kterými postačí opatřit plnou moc, jak předpokládá návrh. Nemluvě o komplikacích pro zahraniční osoby, které kvůli naplnění dosavadního požadavku nezřídka musely cestovat do České republiky, aby zde plnou moc u notáře udělily.

4. Předpokládané sociální dopady, dopad na životní prostředí a na rovnost mužů a žen

Navrhovaná právní úprava může mít sociální dopady. Příznivý dopad je očekáván od změn provedených v souvislosti se zaměstnáváním osob starších 15 let, zejména pokud jde o zlepšení jejich postavení na trhu práce. Osob, které jsou omezeny na svéprávnosti, se návrh dotýká v několika ohledech: prodloužení doby, po kterou může být svéprávnost nejdéle omezena a upuštění od obligatorního důkazu znaleckým posudkem a prodloužení lhůty, ve které může soud podle přechodných ustanovení přezkoumat dřívější rozhodnutí o zbavení

způsobilosti k právním úkonům. Tyto dopady však nelze hodnotit bez dalšího negativně, neboť institut omezení svéprávnosti slouží především k ochraně dotčených osob a to jen v případech, kdy je to nezbytné. U ostatních specifických skupin obyvatel sociální dopad není předpokládán. Navrhovaná právní úprava nezakládá nerovnost mezi muži a ženami ani negativně neovlivňuje životní prostředí.

5. Závěrečná zpráva o hodnocení dopadů regulace (RIA)

Na žádost ministryně spravedlnosti vydal dne 21. 10. 2014 předseda Legislativní rady vlády rozhodnutí, č.j. 15283/2014 – OVL, jímž v souladu s čl. 76 odst. 2 Legislativních pravidel vlády rozhodl, že se hodnocení dopadů regulace podle Obecných zásad RIA neprovede.

Hodnocení dopadů regulace se v daném případě jeví jako nadbytečné a způsobilé ztížit základní cíl návrhu novely, tj. poskytnout co možná nejrychlejší řešení pro nejpálčivější otázky, u nichž hrozí významný zásah do práv osob. O některých problémech nového kodexu, které novela řeší, se vědělo již dlouho před nabytím účinnosti nového občanského zákoníku. Taktéž byly již v této době známy způsoby, jak mnohé z těchto problémů legislativně upravit. Požadavek změny novelizovaných ustanovení a jejich řešení vyplývá rovněž z konzultací dotčených resortů a podnětů a připomínek profesních komor a odborné i uživatelské veřejnosti.

6. Zhodnocení dopadů navrhované právní úpravy na ochranu soukromí a osobních údajů

Navrhovaná právní úprava má dopad na ochranu soukromí a osobních údajů potud, že se po některých osobách zúčastněných na fungování svěrenských fondů bude napříště vyžadovat zápis vybraných údajů do evidence svěrenských fondů. Dopad do těchto sfér lze shledat i v souvislosti s listinami, které se mají o svěrenských fondech zakládat do sbírky listin. Případné dopady nicméně ve svém souhrnu nepřekračují mez únosnosti, mají svou obdobu v dopadech, které již nyní pro osoby vyplývají z úpravy zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, a jsou odůvodněny legitimními cíli, pro něž je evidence svěrenských fondů navrhována. Nadto je daný zásah minimalizován též skutečností, že většina údajů o daných osobách bude po zápisu automaticky znepřístupněna veřejnosti. Veřejnosti budou zpřístupněny toliko údaje o označení svěrenského fondu, dni jeho vzniku a zániku, identifikačním čísle, účelu, údaje o jménu a příjmení svěrenského správce a jeho doručovací adrese a údaje o počtu svěrenských správců a způsobu, jakým tito jednají. Přístup ke zbývajícím údajům bude mít jen zákonem vymezený okruh osob (viz níže).

7. Zhodnocení korupčních rizik

7.1. Zhodnocení naplňování kritérií

7.1.1. Přiměřenost

Cílem předkládaného návrhu zákona je řešit některá problematická ustanovení občanského zákoníku, která se dotýkají těchto oblastí: uzavírání pracovní (či obdobné) smlouvy nezletilým starším 15 let a zrušení možnosti zákonného zástupce ukončit pracovní (či obdobný) poměr dítěte, které nedosáhlo 16 let, nejdelší přípustná doba omezení svéprávnosti, vyjasnění případů tzv. patologicko-anatomických pitev, obnovení předkupního práva k spoluvlastnickému podílu na nemovité věci, forma plné moci, je-li udělována k právnímu jednání, které vyžaduje formu veřejné listiny, zavedení evidence svěřenských fondů, problematiky účasti druhého manžela v obchodní korporaci, stane-li se součástí společného jmění podíl v této obchodní korporaci, možnosti prodloužit pobyt dítěte v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, povinnost k náhradě škody způsobené opuštěným zvířetem či věcí a náležitostí stanov bytových družstev, vzniklých před účinností zákona o obchodních korporacích, týkající se nájmu družstevního bytu, pořizování závěti osobou nevidomou nebo osobou se smyslovým postižením, povinnosti spolků a společenství vlastníků přizpůsobit název požadavkům občanského zákoníku, pokud jde o požadavek na označení právní formy, zániku práva a povinnosti rodiče pečovat o jmění dítěte v důsledku skutečností v rámci insolvenčního řízení.

Návrh je ve vztahu k cíli co do formy i obsahu přiměřený. Omezuje se toliko na úpravu těch problémů, které vyžadují co nejrychlejší legislativní zásah a na jejichž způsobu řešení v zásadě panuje shoda mezi odbornou veřejností, praxí a dotčenými orgány veřejné moci.

Kompetence orgánů veřejné moci jsou návrhem zákona upraveny v souvislosti s vedením evidence svěřenských fondů, a to pouze v nezbytném rozsahu. Vzorem tohoto řešení je stávající zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Vedení této evidence je návrhem svěřováno rejstříkovým soudům, shodně jako vedení veřejných rejstříků podle výše uvedeného zákona. V ostatních případech návrh nepředstavuje oproti stávající úpravě změnu.

Dosavadní stav právní úpravy, podle které jsou statuty svěřenských fondů evidovány toliko u jednotlivých notářů, znemožňuje orgánům veřejné moci vykonávat dohled nad svěřenskými fondy; tyto orgány nemají ani představu o počtu vzniklých svěřenských fondů. Důsledkem impotence orgánů vymáhajících právo je zvyšující se potenciál využití svěřenského fondu jako nástroje pro legalizaci výnosů z trestné činnosti. Nedostatek centrální evidence svěřenských fondů a údajů o době jejich vzniku a základních údajů o osobě svěřenského představuje problém i z hlediska ochrany oprávněných zájmů třetích osob (zejména věřitelů), resp. z hlediska možnosti třetích osob využít nástrojů, které jim zákon k ochraně jejich zájmů svěřuje. Zavedení centrální evidence svěřenských fondů sleduje veřejný zájem na nastolení určité míry průhlednosti vztahů, které se konstitují v souvislosti se vznikem svěřenského fondu.

Zájem na zvýšení transparentnosti vlastnických vztahů prostředky evidování osob svěřenských správců, osob vykonávajících dohled nad svěřenskými fondy a jejich beneficentů je artikulován na úrovni Evropské unie v souvislosti se snahou zakotvit nástroje prevence legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu a boje proti nim (viz návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady COM (2013) 45 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu ve znění ke dni 30. ledna 2015).

7.1.2. Efektivita

Návrh zákona reaguje na problematika ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jakož i souvisejících právních předpisů. Cílem je co nejrychleji odstranit nevhodnou regulaci a tuto nahradit řešením, na kterém v zásadě panuje shoda mezi dotčenými orgány veřejné moci, praxí a odbornou veřejností.

Veřejná správa je schopna kontrolovat a vynucovat dodržování navržené regulace. Jedním z cílů návrhu je právě posílení kontroly veřejné moci nad svěřenskými fondy, které se mohou stát snadno předmětem zneužití, především jako nástroj legalizace výnosů z trestné činnosti.

7.1.3. Odpovědnost

V tomto směru návrh nepředstavuje oproti současné úpravě změnu. Orgány (ve všech případech soudní soustavy) a konkrétní osoby příslušné k rozhodnutí jsou určeny stávajícími předpisy (zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, zákon č. 6/2006 Sb., o soudech a soudcích, zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství).

7.1.4. Opravné prostředky a kontrolní mechanismy

V tomto směru návrh nepředstavuje oproti současné úpravě změnu, postupuje se podle stávající procesněprávní úpravy, kde jsou již vymezeny opravné prostředky (konkrétní právní předpisy viz bod 7.1.3.), včetně poučení adresáta úkonu. Kontrolní mechanismy nejsou návrhem dotčeny.

7.2. Specifické podmínky

7.2.1. Poptávková strana

V návrhem upravených řízeních rozhodují v rámci veřejné moci soudy (evidence svěřenských fondů, omezení svéprávnosti, umístění dítěte do zařízení vyžadujícího okamžitou pomoc). Postup úředních osob v těchto řízeních a transparentnost rozhodovacích procesů je již upravena jinými zákony a návrh je nemodifikuje (zákon

č. 6/2006 Sb., o soudech a soudcích, zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství). Úřední osobu odpovědnou za rozhodnutí lze předem zjistit.

Návrh zákona stanoví základní požadavky na podklady potřebné pro rozhodnutí, nebo které jsou předmětem ověřování a také na jejich výstupy. Vychází přitom ze stávající úpravy veřejných rejstříků a rejstříkového řízení.

Předmětná agenda vyžaduje pro rozhodování a přezkum specifické odborné znalosti. Požadavky na kvalifikaci dotčených osob stanoví jiný zákon (viz výše).

7.2.2. Nabídková strana

Přijetím tohoto návrhu zákona vznikne povinnost zapsat svěrenský fond do evidence svěrenských fondů. Vzhledem ke skutečnosti, že tyto nejsou podle stávající úpravy evidovány, nelze spolehlivě určit, kolika osobám bude tato povinnost uložena, jaké jsou povahy (osoby fyzické či právnické) a jakých vlastností (profesionalita, vyjednávací síla, vázanost na stát a veřejné instituce, míra transparency apod.).

Náklady spojené se zápisem do evidence jsou přiměřené, sazby poplatků za zápis do evidence svěrenských fondů vycházejí ze stávající úpravy v zákoně č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích.

7.3. Transparency a otevřená data

Zavedením veřejné evidence svěrenských fondů návrh přispívá k posílení transparency skutečností zapisovaných v souvislosti se zápisem svěrenského fondu. V zájmu zachování ochrany soukromí osob zapisovaných do evidence v souvislosti se zapsaným svěrenským fondem, návrh zákona stanoví, že zveřejnění podléhá pouze omezený okruh evidovaných údajů. Veřejnosti budou zpřístupněny toliko údaje o označení svěrenského fondu, dni jeho vzniku a zániku, identifikačním čísle, účelu, údaje o jménu a příjmení svěrenského správce a jeho doručovací adrese a údaje o počtu svěrenských správců a způsobu, jakým tito jednají. Další údaje o svěrenském správcí a údaje o jiných zapisovaných osobách (zakladateli, obmyšleném, osobě vykonávající dohled nad správou svěrenského fondu a dalších osobách vykonávajících rozhodující vliv) budou zveřejněny jen s jejich výslovným souhlasem. Okruh subjektů s přístupem k veškerým údajům o skutečnostech zapisovaných v souvislosti se zápisem svěrenského fondu do evidence návrh omezuje; opis zápisu nebo listiny obsahující veškeré zapisované údaje rejstříkový soud poskytne pouze svěrenskému správcí, osobě, která prokáže právní zájem, vyjmenovaným subjektům pro účely vymáhání práva a povinné osobě podle zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu za účelem provádění identifikace a kontroly.

Zveřejňované údaje budou veřejnosti zpřístupněny způsobem umožňujícím dálkový přístup, bezplatně, bez předchozí registrace a ve formátech otevřených dat, s nimiž lze bez dalšího snadno dále pracovat, jak je tomu nyní v případě rejstříků právnických a fyzických osob, dostupných z internetových stránek www.justice.cz.

Návrh nemá vliv na dostupnost informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

7.4. Přiměřenost postupů, procesů a sankcí

Návrh zákona vychází z osvědčených postupů známých jak z tuzemské, tak zahraniční legislativy a praxe.

7.5. Sběr dat o zjištěných korupčních rizicích

Z praxe nejsou známy žádné korupční kauzy, které by se týkaly problémů, jež se navrhuje legislativně řešit, neboť se v případě svěrenských fondů jedná o poměrně nový institut, aplikovaný od 1. ledna 2014, kdy dosud nebyly zjištěny skutečnosti svědčící o zneužití svěrenských fondů k legalizaci výnosů z trestné činnosti či k páchání jiné trestné činnosti. Naopak, návrh evidence svěrenských fondů představuje opatření, které je s to omezit mnohá korupční jednání a je v tuto chvíli zaváděno jako preventivní opatření než jako nezbytná nutnost řešit na závažné aplikační problémy.

II. Zvláštní část

K čl. I

(změna občanského zákoníku)

K bodu 1 až 3: (§ 35)

Stávající právní úprava zakotvená v § 35 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., (dále též jen „NOZ“) bez zjevného důvodu znemožňuje sjednání základního pracovněprávního vztahu osobou, která sice dovršila patnáct let věku, ale dosud neskončila povinnou školní docházku. V praxi má však nezletilá osoba běžně zájem sjednat pracovní poměr nebo jiný pracovněprávní vztah na dobu po ukončení povinné školní docházky ještě před jejím ukončením (např. letní brigádu). Nemá-li nezletilá osoba způsobilost mít v pracovněprávních vztazích práva a povinnosti, nemůže ji k výkonu závislé práce zavázat ani zákonný zástupce. Navrhuje se znovu výslovně zakotvit pravidlo, které bylo do 31. 12. 2013 stanoveno v ustanovení § 6 zákoníku práce, že jako den nástupu do práce nesmí být sjednán den, který by předcházel dni ukončení povinné školní docházky, čímž bude veřejný zájem i zájem nezletilého na jejím dokončení chráněn dostatečně. Toto řešení plně koresponduje s požadavky evropského práva a mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána. Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 138/1973 (č. 24/2008 Sb. m. s.) v čl. 2 odst. 1 stanoví minimální věk pro vstup do zaměstnání či výkon práce, nikoli pro nabytí způsobilosti zavázat se k výkonu závislé práce. Obdobné pravidlo obsahuje i směrnice Rady 94/33/ES o ochraně mladistvých zaměstnanců v čl. 1 odst. 1. Právní úprava účinná do konce roku 2013 požadavek ukončení povinné školní docházky jako podmínku pro sjednání pracovněprávního vztahu nestanovila. V reakci na četné připomínky a podněty právní vědy, praxe i sociálních partnerů se navrhuje vrátit k řešení, které do 31. 12. 2013 v českém právu bezproblémově fungovalo.

Stávající pravidlo obsažené v ustanovení § 35 odst. 2 NOZ se ukazuje jako nepraktické. Možnost třetí osoby ingerovat do pracovněprávního vztahu a docílit jeho okamžitého zrušení značně snižuje právní jistotu jak zaměstnavatelů, tak zaměstnanců. Právní nejistota těchto osob je dále umocněna velice vágním vymezením výpovědních důvodů. Tím je oslabena motivace zaměstnavatelů k zaměstnávání osob, které nedosáhly šestnácti let. Způsobilost uvedené koncepce dosáhnout sledovaných cílů je přitom pochybná, přichází-li ochrana chráněných zájmů až po jejich ohrožení či narušení. Výsledkem je, že lidé, kteří dokončí školní docházku a nemají ambice či schopnost pokračovat ve vzdělávání, jsou po dobu, než dosáhnou šestnácti let, obtížně zaměstnatelní. Zároveň takové pravidlo není dostatečně efektivní. Zákonný zástupce může zasáhnout do smlouvy o výkonu práce pouze do šestnácti let věku nezletilého, tedy po dobu jediného roku. Podle ustanovení § 56a zákoníku práce k tomu navíc potřebuje přivolení soudu. Do dovršení šestnácti let nezletilého zaměstnance přitom musí rozhodnutí soudu nabýt právní moci (tedy i po případném uplatnění opravných prostředků) a být doručeno spolu s okamžitým zrušením zaměstnanci a zaměstnavateli. Jestliže přivolení soudu bude přece jen v této době dosaženo, vztahuje se toto rozhodnutí pouze ke konkrétnímu pracovněprávnímu vztahu; nic tedy nezletilému nebrání uzavřít pracovněprávní vztah jiný. Dřívější úprava, která toto pravidlo neobsahovala, přitom

nepůsobila v praxi problémy a návrat k ní shodně požadují jak odborové organizace, tak zástupci zaměstnavatelů.

K bodům 4 až 5: (§ 59)

Stávající právní úpravě je vytýkána výkladová nejednoznačnost. Není jasné, zda se pravidla obsažená v ustanovení § 59 vztahují obecně k omezení svéprávnosti, nebo jen k omezení svéprávnosti v souvislosti s určitou záležitostí. Navrhuje se proto ustanovení zpřesnit tak, aby bylo jasné, že týká-li se omezení svéprávnosti jen určité záležitosti, může být člověk omezen na dobu nutnou pro její vyřízení, která navíc nesmí překročit nejdelší přípustnou dobu pro omezení svéprávnosti. Pouze není-li časový rozsah omezení limitován takto, omezí jej soud v rozhodnutí přímým určením doby. Obdobně se navrhuje výslovně doplnit, co se dosud dovozovalo pouze výkladem, že i v ostatních případech lze svéprávnost omezit nejdéle na dobu, po kterou zřejmě přetrvávají důvody, pro něž se svéprávnost omezuje. Stanovené mezní doby tak lze dosáhnout, pouze lze-li usuzovat, že tyto důvody nepominou dříve.

Navrhované prodloužení nejdelší možné doby, na kterou lze svéprávnost omezit, sleduje četné připomínky soudní i uživatelské praxe. Vzhledem k personální a finanční náročnosti, se kterou je agenda posuzování svéprávnosti člověka spojena, se pravidlo přezkumu každé tři roky jeví jako nepřiměřené a ve svém důsledku oslabující ochranu dotčených osob, již má sledovat, když enormní přetížení znalců může snižovat nezbytnou pozornost, kterou věnují jednotlivým případům a jejich specifickým okolnostem. Nejdelší možnou dobu, o které je v souvislosti s tímto opatřením možné rozhodnout, se navrhuje prodloužit na pět let. I v některých dalších zahraničních právních úpravách jsou opatření, vztahující se ke způsobilosti právně jednat, omezena delší časovou lhůtou, v rámci které je nutno stav člověka přezkoumat. Tak například čl. 278 quebeckého občanského zákoníku stanoví, že opatření (čl. 281) má být přezkoumáno každých pět let. Francouzský Code civil ukládá soudci v rozhodnutí stanovit dobu, po kterou opatření trvá, přičemž ta nesmí přesáhnout pět let. Opatření je však možné obnovit, a to opět na pět let (čl. 441 a 442). Maďarský občanský zákoník v čl. 2:29 stanoví lhůtu pro omezení svéprávnosti taktéž na pět let, je-li svéprávnosti dotčená osoba zbavena, je možno soudním rozhodnutím tuto dobu stanovit až jako desetiletou. Německá právní úprava (§ 295 Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit) obsahuje pravidlo, podle něž musí soud rozhodnout o prodloužení opatrovnictví dokonce nejpozději sedm let od jeho nařízení.

V souladu s mezinárodními závazky i judikaturou Nejvyššího soudu (např. rozhodnutí ze dne 22. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2185/2010) má omezení svéprávnosti (dříve způsobilosti k právním úkonům) trvat pouze po nezbytně nutnou dobu, dokud důvody, které k omezení svéprávnosti vedly, trvají. Je tak zřejmé, že prodloužení nejdelší možné doby tohoto opatření znamená jen rozšíření možnosti soudu zvážit, jak dlouhá doba je v konkrétním případě přiměřená. Soudu nadále nebude nic bránit stanovit ve svém rozhodnutí dobu tří let nebo i kratší a zpřesněnou formulací je k tomu zákonem veden. V případech nejzávažnějších duševních poruch, u kterých není pravděpodobné, že by se stav člověka zlepšil, není ovšem důvod každé tři roky přezkoumávat, zda stále trvají podmínky pro omezení svéprávnosti. Trvalost duševní poruchy lze zaznamenat např. u osob se stařeckou demencí, těžkou či

hlubokou mentální retardací, Downovým syndromem či trpících autismem. V souvislosti s touto skutečností se, kromě prodloužení trvání maximální možné doby, navrhuje změnit i procesní úpravu tak, aby nebylo v případech zjevně ireversibilních stavů nutné pořizovat opakované znalecké posudky, které jsou v takových situacích zbytečné a přitom časově, finančně i personálně náročné (způsobilých znalců je jen velmi omezený počet).

Současně je třeba připomenout, že pravidlo stanovené v § 60 zůstává zachováno. Dle něj soud své rozhodnutí bezodkladně změní nebo zruší, pokud se změní okolnosti, a to i bez návrhu. Pokud by se stav člověka, který byl ve svéprávnosti omezen na delší časové období, zlepšil, je možné rozhodnutí o omezení změnit nebo zrušit. Návrh na zrušení nebo změnu takového rozhodnutí může dle § 35 odst. 1 ZŘS podat i ten, jehož svéprávnost byla omezena. Omezení svéprávnosti není sankcí, nýbrž nástrojem, který slouží především k ochraně zájmů samotného člověka (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4582/2008). Stávající pravidlo, které požaduje přezkum omezení svéprávnosti každé tři roky, vede k tomu, že bude poměrně často přezkoumávána důvodnost omezení i v případech, kdy na tom sama chráněná osoba nemá zájem a kdy ani z lékařského hlediska není vyléčení její duševní choroby možné.

K bodům 6 až 9: (§ 113, § 115, § 116 a § 117)

Navrhované řešení odstraní výkladové nejasnosti a je v souladu s požadavky praxe, Ministerstva zdravotnictví a České lékařské komory. Navrhuje se upravit znění druhého odstavce ustanovení § 113 a § 115 a zrušit bez náhrady ustanovení § 116 a § 117. Stávající právní úprava vyvolává výkladové nejasnosti a nekoresponduje se zákonem o zdravotních službách, který provádění pitvy a používání těla zemřelého, včetně udělování souhlasu, upravuje ve své sedmé části (ustanovení § 79 a násl.). I podle důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku je zákon o zdravotních službách zákonem speciálním a problematika, kterou se nový občanský zákoník snaží v ustanovení § 113 odst. 2 a ustanoveních § 115 až § 117 obsáhnout, věcně spadá právě do působnosti zvláštního zákona.

Zákon o zdravotních službách vymezuje pitvy v ustanovení § 88. Rozlišuje pitvy povinné, tedy ty, které je možné provést i bez souhlasu zemřelého, a pitvy, které lze uskutečnit pouze za podmínek stanovených v ustanovení § 81 odst. 5, tedy byl-li k provedení pitvy udělen písemný souhlas zemřelého nebo osoby jemu blízké s úředně ověřeným podpisem, resp. byl-li do zdravotnické dokumentace učiněn záznam o souhlasu pacienta vysloveném ve zdravotnickém zařízení. Tato úprava se uplatní i při udělování souhlasu s uchováním a použitím těla, vč. jeho odebraných částí, po smrti člověka. Opomenout nelze ani právní úpravu transplantčního zákona (§ 13 a 16). Podle ní lze odběr z těla zemřelé osoby uskutečnit, pouze pokud s tím zemřelý nebo zákonný zástupce nezletilé osoby nebo osoby omezené ve svéprávnosti nevyslovil prokazatelně nesouhlas, a stanoví se jí i forma, jakou je potřeba nesouhlas vyslovit. Byl-li odběr proveden, provádí se na těle zemřelého pitva. Pro úplnost lze ještě uvést, že pitva se provádí i na základě podezření, že byla smrt způsobena trestným činem (§ 115 trestního řádu), zde se samozřejmě souhlas nevyžaduje.

Nevyvratitelná domněnka o neudělení souhlasu zůstává zachována pro případy, kdy se udělení souhlasu k provedení pitvy nebo použití lidského těla po smrti člověka vyžaduje. Toto tzv. *opt-in* pravidlo se do nového občanského zákoníku dostalo v rámci jeho projednávání v Poslanecké sněmovně na základě politického rozhodnutí. Navrhované znění rovněž výslovně vyjasňuje, že tím není dotčena právní úprava zakotvená v transplantačním zákoně, která naopak počítá s tzv. *opt-out* režimem, ani právní úprava pitev prováděných bez ohledu na souhlas dotčeného člověka.

K bodu 10: (§ 441)

Navržené doplnění odstavce 3 do § 441 reaguje na problémy, jež se v praxi vyskytují při aplikaci poslední věty § 441 odst. 2, především ve věcech upravených zákonem o obchodních korporacích. O uvedeném svědčí četné návrhy a podněty k novelizaci tohoto ustanovení, které Ministerstvo spravedlnosti obdrželo (např. ze strany Ministerstva pro místní rozvoj, Ministerstva průmyslu a obchodu, České národní banky a mnohých dalších, včetně mnoha podnětů z právní praxe), v nichž se vesměs navrhuje obecně stanovit, že pro právní jednání, u nichž se vyžaduje forma veřejné listiny, postačí písemná forma s úředně ověřeným podpisem, čímž by se navrátil stav, který zde de facto platil do konce roku 2013. Nejasnosti panují zejména u plných mocí k rozhodnutí jediného společníka, vyžaduje-li zákon pro rozhodnutí formu veřejné listiny. Částečně řeší tuto problematiku výkladové stanovisko č. 12 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 14. ledna 2014, podle něž je třeba na rozhodování jediného společníka v působnosti valné hromady vztáhnout analogicky úpravu plné moci k zastoupení na valné hromadě. Závěry stanoviska však nejsou právně závazné, i po jeho vydání panuje značná nejistota a praxe notářů není jednotná. Stanovisko navíc neodpovídá na otázku, jak přistupovat k plné moci k rozhodnutí jediného společníka, jde-li o věc, která není v působnosti valné hromady, tedy například rozhodnutí o změně společenské smlouvy v případě, že společenská smlouva tuto působnost valné hromadě výslovně nesvěřuje. Notáři vyžadují plnou moc ve formě notářského zápisu, čímž vzniká absurdní situace, kdy forma plné moci se odvíjí čistě od toho, zda společenská smlouva opsala ustanovení zákona upravujícího působnost valné hromady. Tento postup se u veřejnosti neseťká s pochopením, stejně jako situace, kdy k dohodě společníků o změně společenské smlouvy se vyžaduje plná moc ve formě veřejné listiny, zatímco táž změna učiněná na valné hromadě (která ani nemusela být řádně svolána, neboť tohoto práva se mohou společníci vzdát) se bez plné moci udělené notářským zápisem obejde. Specifické pochyby a nejistotu potom požadavek vyvolává ve vztahu k zahraničním zmocnitelům. Aby je vyloučili, v praxi nezřídka cestují do České republiky jen za tím účelem, aby zde u tuzemského notáře sepsali plné moci za účelem správy svého majetku a investic na území České republiky. Požadavek tak ve svém důsledku odrazuje od investování a podnikání v tuzemsku.

K odstranění uvedených nejasností i zmírnění neúměrných formálních zátěží se navrhuje stanovit, že ve všech věcech obchodních korporací, to jest všude tam, kde zákon o obchodních korporacích nebo zákon o přeměnách vyžaduje pro právní jednání formu veřejné listiny, bude napříště postačovat plná moc s úředně ověřeným podpisem. Tím se obnoví zavedená praxe,

kteřá zde panovala do konce roku 2013. Tím nejsou dotčena pravidla pro plnou moc k účasti na valné hromadě, kde ze zákona postačuje prostá písemná forma, neobsahuje-li zakladatelské právní jednání zvláštní úpravu. K omezení výjimky na obchodní korporace lze uvést, že pouze u nich lze očekávat vyšší míru profesionality, ostatně již za stávajícího znění nového občanského zákoníku se objevuje výklad, podle něhož právě v oblasti obchodních korporací (a nikoli obecně právnických osob) se k právnímu jednání, které vyžaduje formu veřejné listiny, plná moc ve formě veřejné listiny nevyžaduje, a postačuje plná moc s úředně ověřeným podpisem. Zatímco v oblasti obchodních korporací není rozumný důvod, aby nestačila plná moc v písemné formě s úředně ověřeným podpisem i tam, kde se pro právní jednání vyžaduje forma veřejné listiny, a není tedy důvod zbytečně navyšovat finanční a časové náklady (přičemž význam případné poučovací povinnosti notáře zde není proporcionální zvýšením nákladům, též s ohledem na snadnou možnost pořídit si podíl v ready made společnosti), u jiných právnických osob naopak nebyl shledán důvod k upravení výjimky.

Naopak po důkladném zvážení možných důsledků návrh nevychází vstříc požadavkům, aby plná moc s úředně ověřeným podpisem (popřípadě v prosté písemné formě) postačovala ve všech případech, kdy zákon pro právní jednání vyžaduje formu veřejné listiny. Forma veřejné listiny je vyhrazena pro závažná právní jednání, která mohou mít pro účastníky dalekosáhlé důsledky, například úpravu majetkového režimu manželů, zřeknutí se dědického práva nebo dohodu se svolením k vykonatelnosti, jíž se účastníci zřikají práva na projednání věci v nalézacím řízení. Zde je třeba, a je to ostatně jeden z důvodů oné přísnější formy, aby k takovému jednání přistoupili účastníci až po pečlivém uvážení a po poradě s notářem, který je nestranný a nezávislý. Byť obecná poučovací povinnost notáře není v zákoně výslovně deklarována, je nepochybné, že notář takovou povinnost má (viz komentář JUDr. Miloslava Jindřicha k § 63 notářského řádu in Petr Bílek, Ljubomír Drápal, Miloslav Jindřich, Karel Wawerka: Notářský řád a řízení o dědictví, 4. vydání. Praha: 2010, s. 247; a dále např. JUDr. Martin Krčma: Český notář a poučovací povinnost in Ad Notam 2/2012). Zde lze poukázat na skutečnost, že i v Německu je třeba pro úpravy majetkového režimu manželů plná moc ve formě veřejné listiny, stejně jako pro právní jednání samé.

Na druhou stranu u podnikatelů při podnikatelské činnosti požadavek na plnou moc ve formě veřejné listiny zatěžuje obchodní styk, aniž je pro to závažný důvod. Od těchto osob lze očekávat určitou míru profesionality, přičemž přísnější forma plné moci je odůvodněna především potřebou zakotvení okamžiku udělení plné moci a ověření totožnosti jednající osoby, spíše nežli ochranou jednajících před neuváženými kroky. Pro tyto účely je dostačující forma plné moci s úředně ověřeným podpisem a není nutné trvat na nákladnější a leckdy nesnadno dostupné formě veřejné listiny. Ve věcech obchodních korporací, stejně jako v případě, kdy je zmocnitelem podnikatel, omezuje požadavek plné moci ve formě notářského zápisu autonomii vůle jako projekce svobody a pro takový zásah není přesvědčivý důvod.

Dále se jeví jako praktické umožnit (ve všech případech) udělení plné moci s úředně ověřeným podpisem advokátovi. Tato možnost usnadní zejména zahraničním osobám právní styk a zároveň zajistí ochranu nezkušené či slabší smluvní strany, když její zájem bude hájit osoba práva znalá, jíž zákon hájit zájmy klienta výslovně ukládá a která případně nese odpovědnost za porušení této povinnosti (§ 16 a § 24 zákona o advokacii). Navrhovaná

výjimka pro plnou moc udělenou advokátům (a nikoli další osoby poskytující regulovanou právní pomoc) je odůvodněna tím, že pouze advokátům přísluší poskytovat právní pomoc ve všech oblastech. Naopak notáři mohou zastupovat a poskytovat právní rady *jen v souvislosti s notářskou činností* (§ 3 odst. 1 NŘ), tedy ve vazbě na určitý úkon podle § 2 NŘ, který byl již proveden nebo o který bylo požádáno, a jedná se o činnost pouze doplňkovou (bližší viz M. Jindřich in Petr Bílek, Ljubomír Drápal, Miloslav Jindřich, Karel Wawerka. Notářský řád a řízení o dědictví, 4. vydání. Praha: 2010, s. 30). Zastupování při úkonech, které vyžadují notářský zápis, zásadně výše uvedený předpoklad splňovat nebude a nutno dodat, že ani v praxi běžně při těchto úkonech notáři nezastupují.

Požadavek na formu plné moci se samozřejmě neuplatní na doklad o existenci zákonného zastoupení.

K bodu 11: (§ 709 odst. 3)

Navrhuje se odstranit výkladový i aplikační problém, který vyvstal již za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen „OZ 1964“), a doplnit znění stávající právní úpravy tak, aby napříště nevznikaly pochybnosti o tom, že stal-li se manžel v době trvání manželství společníkem v obchodní společnosti nebo členem družstva, a nenabyl-li podíl způsobem, který zakládá jeho výlučné vlastnictví, stává se druhý manžel oprávněným pouze z majetkové hodnoty podílu, která je součástí společného jmění, ale není tím založena jeho účast v dotčené obchodní společnosti nebo družstvu (vyjma bytového), a tedy ani práva, ani povinnosti s takovou účastí spojené. Doposud publikované názory doktríny výkladové nejasnosti dále prohlubují. Kupříkladu Dědič a Šuk dovozují, že v tomto směru k žádné změně nedošlo a členství druhému z manželů nevzniká (*Dědič, J., Šuk, P.* K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 6, s. 168). Naopak Bezouška a Havel se přiklonili k řešení ve prospěch vzniku členství i druhého manžela (*Bezouška, P., Havel, B.* Podíl v obchodní korporaci ve společném jmění manželů, prý vše jasné... *Obchodněprávní revue*, 2015, č. 4, s. 97). Odpověď na tuto otázku má přitom významné dopady nejen do práv a povinností manželů, ale také do vztahů uvnitř dotčené obchodní korporace (např. dodržení určitého kvóra). Ministerstvo spravedlnosti je toho názoru, že v takto zásadní otázce není možné nechat adresáty v nežádoucí nejistotě a vyčkat závěrů soudní praxe.

Navrhované řešení odpovídá stavu, který v české právní úpravě existoval do 31. 12. 2013 a který, co se majetkové hodnoty podílu týká, potvrdil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 20. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004 (uveřejněné pod č. 68/2005 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek). Ustanovení § 143 odst. 2 OZ 1964 jasně stanovilo, že nabytí podílu nezakládalo účast druhého manžela na obchodní společnosti nebo družstvu, nešlo-li o družstvo bytové. Práva spojená s účastí nemohl vykonávat a nemusel ani plnit povinnosti, které z ní plynuly. Druhý z manželů se společníkem (družstevníkem) stal jen v případě, že byl stranou nabývací či zakladatelské smlouvy (listiny). Co se majetkového aspektu týká, byl součástí společného jmění a bylo na něj nutné pamatovat při vypořádání společného jmění nebo v případě, že chtěl manžel podíl zcizit. Tehdy byl omezován ustanovením § 145 odst. 2

OZ 1964, které vyžadovalo s takovým zcizením souhlas druhého manžela pod sankcí relativní neplatnosti.

V prvotním návrhu textace nového občanského zákoníku (§ 575 odst. 3, rok 2005) bylo původně uvedeno, že součástí společného jmění je „majetková hodnota“ podílu. Tato část však byla následně vypuštěna pro nadbytečnost. Dle některých výkladů totiž skutečnost, že jde pouze o majetkovou hodnotu podílu, lze zjistit z nadpisu oddílu „manželské majetkové právo“. Z textu § 709 odst. 3 přímo nevyplývá, že by byla zamýšlena změna oproti právní úpravě účinné do 31. 12. 2013, neboť z použitého singuláru lze usuzovat, že společníkem se stává, a to i tehdy, byl-li podíl nabytý z prostředků spadajících do společného jmění, pouze ten manžel, který jej svým právním jednáním nabyt. Zákon předpokládá, že se společníkem obchodní korporace stane jen jeden z manželů, a pro ten případ obsahuje speciální pravidlo, které stanoví, že majetková rovina podílu spadá do společného jmění. Při opačném výkladu bychom si vystačili s prvním odstavcem ustanovení § 709.

Co se účasti osoby v obchodní korporaci týká, zásadně nikdo se nemůže stát jejím členem bez relevantního projevu své vůle, neboť s účastí jsou spojena nejen práva, ale i povinnosti (např. povinnost chovat se čestně a zachovávat vnitřní řád korporace dle § 212 odst. 1, nebo vkladová a příplatková povinnost dle § 150 a 162 ZOK). Tyto povinnosti nelze nikomu uložit proti jeho vůli. Nelze opomíjet osobní složku členství v korporaci a pouhé majetkové společenství nemůže současně založit i členství v korporaci. Vedle toho je třeba chránit právní jistotu ostatních společníků (členů). Jedná-li jen jeden z manželů, ostatní účastníci si nemusí být vědomi, že se společníkem má stát i jiná osoba než ta, která s nimi jedná. Pokud by jim taková skutečnost byla známa, a nebudou-li s účastí druhého manžela ve společnosti souhlasit, bude nabyvatel podílu nucen podíl nabývat za podmínek § 709 odst. 1 písm. d), tedy ze svého výhradního majetku. Pozice druhého manžela tím však bude oslabena, neboť majetková hodnota podílu se nestane součástí společného jmění. Možnost nabýt podíl z výhradního majetku však nemusí nabyvatel podílu mít, popř. nemusí mít zájem ji využít. Účast ve společnosti si nemusí přát ani druhý manžel, ačkoli by majetkové konsekvence uvítal. Akceptace tohoto řešení je mimořádně problematická zejména všude tam, kde je účast ve společnosti omezena na určité osoby (advokáti, auditori apod.) nebo kde jeden z manželů vykonává zaměstnání, jež mu účast ve společnosti zakazuje (např. soudci, veřejní funkcionáři).

Dvojí rovinu podílu lze sledovat např. i v úpravě zániku účasti ve společnosti, zanikne-li jinak, než převodem podílu. Vlastník podílu přestává být společníkem, nicméně zůstává vlastníkem uvolněného podílu (§ 212 ZOK).

Chtějí-li manželé, aby nabytí podílu založilo účast v obchodní společnosti nebo členství v družstvu oběma, mohou být stranou nabývací či zakladatelské smlouvy (listiny) oba. Pak případně majetková rovina podílu do společného jmění a manželé se, na základě titulu z takové smlouvy (listiny), stanou též společnými společníky.

Co se společného členství manželů v bytovém družstvu týká, vzniká podle § 739 odst. 1 ZOK, jestliže je družstevní podíl součástí společného jmění manželů. I to lze považovat za jeden z argumentů ve prospěch výše uvedeného výkladu. Zákon považuje za nutné výslovně zakotvit výjimku oproti obecné úpravě, u ostatních obchodních společností a družstev taková

ustanovení chybí. V navrhovaném doplnění ustanovení § 709 odst. 3 se na tuto modalitu pamatuje.

K bodu 12: (§ 901)

Navrhuje se opravit terminologická chyba, neboť dle předmětného ustanovení má zanikat povinnost a právo rodiče pečovat o jmění dítěte prohlášením konkurzu, nikoli zjištěním úpadku.

Tato chyba plyne již ze samotného textu zákona. Dle terminologie užívané insolvenčním zákonem nedochází k „prohlášení“ úpadku, ale ten se podle ustanovení § 136 odst. 2 insolvenčního zákona „zjišťuje“. Úpadek se dále zjišťuje ve vztahu k úpadci, nikoli k jeho majetku. Naopak, u konkurzu dochází k prohlášení, a to na majetek úpadce. Odstavec druhý předmětného ustanovení nadto upravuje pravidlo, podle kterého v případě, že uplynuly alespoň tři roky od zrušení konkursu, může soud na návrh omezení rodičovské odpovědnosti zrušit. Nabízí se tedy otázka, co je oním rozhodným okamžikem v případech, kdy je úpadek řešen oddlužením. Rovněž důvodová zpráva k občanskému zákoníku předpokládá, že by to mělo být právě prohlášení *konkurzu*, se kterým budou spojeny v ustanovení uvedené následky.

Část doktríny sice vykládá předmětné ustanovení v souladu s deklarovaným záměrem a tedy i dle § 2 odst. 2 NOZ [srov. Pavlíček, T. Některé aspekty péče o jmění dítěte dle nového občanského zákoníku. Právní rozhledy, ročník 2014, číslo 15-16, s. 538 či Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.: Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 997], jiní autoři se však nad použitou terminologií a tedy i správností stávajícího řešení nepozastavují (srov. Zuklínová, M. In Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., Zuklínová, M. et al. Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, komentář k § 901). V této souvislosti lze například poukázat také na usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. listopadu 2014, č. j. KSOS 36 INS 27008/2014-B-4 a odvolání k němu (B-5). V něm banka s odkazem na platné znění § 901 odst. 1 NOZ, zamezila rodiči (úpadci) nezletilého, který je majitelem účtu, přístup k účtu nezletilého. Ačkoli byl úpadek dlužníka řešen oddlužením, nemohl de facto plnit povinnost pečovat o jmění dítěte.

Vzhledem ke skutečnosti, že se předmětné ustanovení dotýká velmi citlivě života velkého počtu recipientů, navrhuje se upravit dikci zákona podle skutečného záměru.

K bodu 13: (§ 971)

Ustanovení § 971 odst. 2 stanovuje limit pro nejvýše přípustnou dobu, na kterou je možné dítě svěřit do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Vzhledem k závažnosti problematiky se navrhuje doplnit předmětné ustanovení o větu druhou a předejít tak výkladovým nejasnostem, které stávající znění v praxi působí. Navrhovaná změna potvrdí, o čem za

stávajícího znění panovaly na některých soudech pochybnosti, že soud může, je-li to v důležitém zájmu dítěte, rozhodnout o prodloužení účinků rozhodnutí o svěřeni dítěte do téhož zařízení, ač mají tato zařízení primárně sloužit ke krátkodobé péči o dítě. Legitimním důvodem pro ponechání dítěte v takovém zařízení může být například skutečnost, že právě probíhá soudní řízení, ve kterém je již o osudu dítěte rozhodováno, nebo je zřejmé, že v blízké době se dítě bude moci vrátit do původní rodiny. V takovýchto výjimečných případech není odůvodněné, aby dítě měnilo po šesti měsících výchovné prostředí. Posouzení, zda je ponechání dítěte v takovém zařízení v jeho zájmu, bude předmětem každého individuálního případu. Cílem navrhované změny není umožnit, aby bylo dítě svěřováno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na neomezenou dobu. Návrh směřuje toliko k rozptýlení výše uvedené výkladové nejasnosti, jež v praxi vede k nejednotnému rozhodování soudů. Navrhovanou změnou není nijak dotčen charakter těchto zařízení a jejich funkce vymezené v ustanovení § 42 a násl. zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Nadále se uplatní zásada, že není-li možné dítě po šesti měsících umístit zpět do rodiny, mělo by být svěřeno do některé z forem náhradní péče. Je však třeba pamatovat na výjimečné případy, kdy bude i po uplynutí šestiměsíční doby dán důležitý zájem dítěte na tom, aby k prodloužení jeho pobytu v takovém zařízení došlo. Vzhledem k tomu, že na základě stávající dikce ustanovení § 971 odst. 2 již soudy v několika případech rozhodly o „odebrání“ dítěte z takového zařízení, přestože by bylo setrvání dítěte v takovém zařízení odůvodněno výjimečnými okolnostmi, považuje se za nezbytné výslovně zakotvit možnost soudně rozhodnout o prodloužení umístění i do stejného zařízení.

Uvedený návrh koresponduje též s výkladovým stanoviskem č. 18 expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 14. února 2014. Zákonná úprava účinná do 31. 12. 2013 také umožňovala prodloužení účinků rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (§ 46 odst. 3 zákona o rodině).

K bodům 14 až 17: (§ 1124 a 1125)

Navrhuje se znovuzavedení zákonného předkupního práva pro případy převodu spoluvlastnického podílu na nemovité věci. V souvislosti s tím se jeví zachování stávajících ustanovení § 1124 a 1125 jako bezpředmětné.

Praxe ukazuje, že nebylo vhodné opustit úpravu zákonného předkupního práva pro převod spoluvlastnického podílu. Zákonné předkupní právo v našem právním řádu fungovalo několik desítek let, jedná se tak o osvědčený institut a uživatelé s ním počítají a spoléhají na něj. Jeho zrušení nepřineslo v životě spoluvlastníků žádné významné zlepšení, naopak zvýšilo potenciál nežádoucích sporů a ztížilo fungování spoluvlastnictví vůbec. Pro recipienty, kteří změnu koncepce předkupního práva zaregistrovali, platná právní úprava začasť zvyšuje náklady spojené s právním jednáním, jehož předmětem je spoluvlastnický podíl nebo má vznik spoluvlastnického podílu za následek. Cílem právní úpravy přitom je takové transakční náklady snižovat a jako dispozitivní stanovit taková pravidla, která odpovídají většinové praxi účastníků právního styku. Spoluvlastníci přitom začasť chtějí předejít situaci, kdy by se stala

spoluvlastníkem osoba cizí. Aby toho dosáhli, nemohou dle platné právní úpravy spoléhat na dispozitivní pravidlo. Návrh vyhovuje požadavkům praxe a opětovně zavádí ustanovení o zákonném předkupním právu, jehož znění se inspirované § 140 zákona č. 40/1964 Sb.

Návrh zároveň reflektuje problémy, které dřívější právní úprava zákona č. 40/1964 Sb. přinášela, když umožňuje, aby se spoluvlastníci svého předkupního práva s účinky vůči právním nástupcům vzdali.

Zároveň se navrhuje převzít pravidlo obsažené ve stávajícím znění, podle něhož se uplatní úprava předkupního práva i tehdy, je-li spoluvlastnický podíl převáděn bezúplatně. Spoluvlastníkům by tak napříště mělo být umožněno, aby za obvyklou cenu odkoupili spoluvlastnický podíl a tím případně zamezili vstupu nechtěné třetí osoby do spoluvlastnictví. Reaguje se tím na dřívější judikaturu (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 10. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2408/2007), která takový dosah předkupního práva nepřipouštěla, čímž nejednou docházelo k maření účelu předkupního práva.

K bodu 18 až 20: (§ 1451)

V reakci na naléhavé připomínky Ministerstva financí, Ministerstva vnitra a Vrchního státního zastupitelství v Praze se navrhuje zavedení evidence svěřenských fondů z důvodu jejich netransparentní vlastnické struktury a vysokého potenciálu zneužití především k legalizaci výnosů z trestné činnosti.

Jelikož stávající úprava svěřenského fondu výrazně snižuje riziko odhalení odpovědných osob, může svěřenský fond sloužit jako spolehlivý nástroj legalizace výnosů z trestné činnosti. Rizika praní špinavých peněz nejsou eliminována zákonem č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, v platném znění, resp. směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES ze dne 26. října 2005 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu, kterou zákon provádí. O tom, že v současné podobě není směrnice úprava s to zaručit dostatečnou transparentnost vztahů v rámci svěřenských fondů a efektivně vynucovat plnění notifikační povinnosti svěřenským správcem, svědčí i to, že je za účelem stanovení přísnějších pravidel připravován návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady COM (2013) 45 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu.

Zřízení svěřenského fondu ve stávající podobě umožňuje zakladateli a beneficentům fondu zůstat v anonymitě. Nic na tom nemění ani skutečnost, že zákon předepisuje svěřenskému fondu mít statut vydaný zakladatelem ve formě veřejné listiny (§ 1452 odst. 1 a 3). Statut totiž není předmětem žádné evidence. Byť bude osoba zakladatele z listiny statutu seznatelná (§ 1452 odst. 1), kvůli faktické nedostupnosti listiny zůstane veřejnosti přesto skryta. Předpokladem dohledání listiny je identifikace notáře, který ji sepsal a u něhož je uložena, což bude zpravidla úkol nadmíru obtížný i pro orgány činné v trestním řízení.

Anonymita svěřenského fondu, vyplývající z toho, že tento nemusí být nikde registrován, a nedostupnost statutu svěřenského fondu, který by osvědčoval vztah mezi konkrétní osobou jakožto zakladatelem svěřenského fondu a tímto fondem, oslabuje pozici věřitele a limituje užitečnost institutů, které mají sloužit k jeho ochraně (např. relativní neúčinnost). Ve světě

výše řečeného je možnost věřitele domoci se náhrady škody podle § 1467 pouze iluzorní, byť se toto pravidlo o solidární odpovědnosti svěřenského správce, zakladatele a obmyšleného na první pohled jeví jako k věřitelům vstřícné. Vzhledem k praktické nemožnosti zjistit totožnost odpovědných osob a zákonnému požadavku na prokázání jejich společného poškozujícího úmyslu se zdá nepravděpodobné, že by se věřitel svého práva na náhradu škody mohl s úspěchem domoci.

Třetím osobám není seznatelný ani samotný okamžik vzniku svěřenského fondu, což otevírá prostor pro možnost antedatace vzniku fondu a hrozí narušit právní jistotu třetích osob. Tomuto riziku neumožňuje čelit ani požadavek na sepsání statutu svěřenského fondu s náležitostmi vyjmenovanými v § 1452 odst. 2. Statut musí být zřízen ve formě veřejné listiny. Okamžikem sepsání statutu - veřejné listiny však podle stávající úpravy nedojde ke vzniku odděleného a nezávislého vlastnictví vyčleněného majetku (§ 1448 odst. 2), protože svěřenský fond právně nevznikne dříve, než svěřenský správce přijme pověření k jeho správě (§ 1451). Pro akt přijetí pověření správce zákon požadavek formy nestanovuje. Takto benevolentní a neformální úprava vzniku trustu je z komparativního hlediska ojedinělá. Ostatní evropské jurisdikce, které úpravu trustu v nějaké podobě znají, stanovují pro vznik trustu přísnější formální požadavky (Francie, Lichtenštejnsko, Lucembursko, Rumunsko, aj.; viz *Kocí, M.*: Institut svěřenského fondu v NOZ. Bulletin advokacie, 1/2014, s. 28 a násl.).

Navrhuje se proto pro případy smluvního zřízení svěřenského fondu *inter vivos* zavést požadavek na konstitutivní zápis do evidence svěřenských fondů. Ten má být dovršující právní skutečností, která vede ke vzniku svěřenského fondu. Tuto navrhovanou změnu však nelze chápat jako zavedení dvoufázovosti vzniku svěřenského fondu tak, jak se uplatňuje v úpravě právnických osob. Svěřenský fond není právnickou osobou, proto se na něj úprava ustavení a vzniku právnické osoby neuplatní (Shodně Pihera, V. in Spáčil, J. a kol.: Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1186).

Odlišný princip deklaratorního zápisu se má uplatnit u svěřenských fondů, které byly zřízeny pořízením pro případ smrti. Tento odchylný princip se navrhuje zavést z důvodu, že si návrh nestaví za cíl změnit koncepci úpravy svěřenských fondů, ale pouze upravit jejich evidenci. Příklon ke konstitutivnímu zápisu i v těchto případech by totiž mohl být chápán jako zřejmý koncepční příklon k dosud spornému závěru, že je majetek vyčleněný do svěřenského fondu součástí pozůstalosti. Podle části teorie nicméně pro takový závěr stávající úprava podklad neposkytuje: „*Lze pochybovat o tom, že svěřenský správce může být považován za dědice nebo za osobu, která by v dědickém řízení vykonávala jeho práva, a to již proto, že takový majetek žádného dědice nemá. Jestliže tedy svěřenský fond zřizovaný pořízením pro případ smrti vzniká k okamžiku smrti zůstavitele bez ohledu na to, zda svěřenský správce přijal pověření k jeho správě či nikoliv, pak není pojmově možné, aby byl tento oddělený a nezávislý majetek předmětem řízení, jehož účelem je potvrzení vlastníka. V opačném případě by de facto potvrzoval vznik svěřenského fondu soud (§ 1670) a správu svěřenského fondu by do té doby vykonával správce pozůstalosti nebo vykonavatel závěti, pokud by byli zůstavitelem ke správě pozůstalosti povoláni (§ 1677). Ani s jednou z těchto variant však právní úprava svěřenského fondu nepočítá. Na svěřenský fond by tak neměly přecházet ani dluhy zůstavitele, což je*

v souladu s odst. 1 komentovaného ustanovení, podle něhož lze vyčlenit pouze "majetek", tedy aktiva ve vlastnictví zakladatele (§ 495). V tomto ohledu není důvodu, proč by se na pořízení pro případ smrti mělo nahlížet jinak než na zřízení svěřenského fondu inter vivos, kde je zakladateli rovněž umožněno, aby vyčlenil pouze svoje aktiva bez ohledu na dluhy.“ (Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, k § 1448).

Již za stávající úpravy se nicméně objevují i názory odlišné, které dovozují, že majetek vyčleněný do svěřenského fondu pořízením pro případ smrti je součástí pozůstalosti: *„Poněkud odlišnou povahu má vyčlenění majetku do svěřenského fondu zřizovaného pořízením pro případ smrti (mortis causa). V těchto případech vyčlení zakladatel majetek ve prospěch svěřenského fondu tak, že v jeho prospěch vyhradí dědické právo nebo nařídí odkaz (§ 1452 odst. 1 ve spojení s § 311 odst. 1). Správce svěřenského fondu mortis causa pak vykonává práva dědice majetku vyčleněného do svěřenského fondu nebo práva odkazovníka. Majetek vyčleněný zakladatelem (zůstavitelem) do svěřenského fondu mortis causa je součástí pozůstalosti a nabytí tohoto majetku do svěřenského fondu buď potvrzuje soud, nebo je převeden ve prospěch svěřenského fondu dědicem obtíženým odkazem. Z hlediska dědického práva je na postavení svěřenského fondu nutné pohlížet „jako na dědice“ nebo „jako na odkazovníka“, a to se vším všudy, co se s tímto postavením spojuje (např. odpovědnost za dluhy zůstavitele).“ (Pihera, V. in Spáčil, J. a kol.: Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1187).*

Jak bylo již výše uvedeno, návrh si v tomto ohledu nečiní nárok na rozhodnutí tohoto sporu. Jeho záměrem je toliko překlenout problémy, které vyplývají z nedostatku evidence svěřenských fondů. Konečné vyřešení těchto otázek by tak mělo být ponecháno aplikační praxi, případně pozdější novele. Do té doby by měl být respektován základní fundament testovací volnosti a respektu k vůli zůstavitele. V tomto ohledu se zavedení požadavku na konstitutivní zápis i pro svěřenské fondy zřizované pořízením pro případ smrti nejeví jako vhodné.

Z důvodu ochrany vztahů, které se konstituovaly se vznikem svěřenského fondu, a z důvodu ochrany třetích osob jednajících v důvěře v zápis svěřenského fondu a s ním souvisejících údajů v evidenci svěřenských fondů návrh zákona po vzoru § 148 odst. 3 zákona č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech stanoví, že se nelze domáhat určení, že jednou zapsaný svěřenský fond nevznikl, ani zrušení jeho zápisu v evidenci svěřenských fondů.

K bodu 21: (§ 1451a)

Pro případ, že byl svěřenský fond do evidence svěřenského fondu zapsán, přestože právní jednání, jímž se svěřenský fond zřizuje, vykazuje zásadní nedostatky, návrh stanoví, že jej soud prohlásí za neplatný. Právo nemůže aprobovat existenci svěřenského fondu, nejsou-li splněny základní předpoklady jeho zřízení a vzniku. Samotný konstitutivní zápis svěřenského fondu do evidence svěřenských fondů nemůže být právní skutečností, která zhojí závažné vady statutu svěřenského fondu. Opak by znamenal, že nelze dosáhnout nápravy například

tehdy, přiměly-li osoby, na nichž je tato závislá, osobu omezenou na svéprávnosti či nezletilou osobu, aby svěřenský fond zřídila v jejich prospěch. Stejně tak nelze připustit nezvratnost vzniku fondu, byl-li k pořízení statutu svěřenského fondu zakladatel donucen násilím nebo jeho hrozbou (*vis absoluta*), protože je statut pro nedostatek (svobodné) vůle na straně jednajícího nicotný, tedy chybí. Z toho důvodu návrh stanoví, že neexistuje-li statut svěřenského fondu, nebyl-li pořízen v zákonem požadované formě s nezbytnými náležitostmi či zjistí-li soud, že statut zřídila osoba nezpůsobilá k takovým právním jednáním (např. osoba nezletilá či osoba, jejíž svéprávnost byla pro tuto oblast omezena), prohlásí soud svěřenský fond za neplatný.

Institut svěřenského fondu nemůže sloužit právem neaprobovanému účelu; byl-li založen za účelem porušení práva nebo k dosažení byť i legálního cíle nezákonným způsobem, je to důvodem neplatnosti takového fondu. (Vzhledem k tomu, že v takovém případě zpravidla nepůjde o závadu, kterou lze odstranit, soud rozhodne, aniž by vyzýval svěřenského správce ke zjednání nápravy.)

Přestože lze spatřovat původ navrhované úpravy neplatnosti svěřenského fondu v úpravě § 129 a násl., nemění to nic na jeho povaze non-subjektu. Navrhovaná úprava pouze reaguje na praktický problém vyplývající z účinků materiální publicity, které se svěřenskému fondu zapsanému v evidenci svěřenských fondů dostává. Vznikne-li jednou svěřenský fond, pak z hlediska vnímání veřejnosti existuje a třetí osoby, které navázaly právní vztahy se svěřenským správcem jednajícím na účet svěřenského fondu, nelze sankcionovat retroaktivitou protiprávnosti jeho vzniku. Soud tedy prohlásí svěřenský fond za neplatný s účinky *ex nunc*, přičemž práva a povinnosti z právních jednání, která byla učiněna na účet svěřenského fondu s třetími osobami jednajícími v důvěře v zápis svěřenského fondu do evidence svěřenských fondů, zůstávají takovým rozhodnutím soudu nedotčeny.

Právní mocí rozhodnutí, jímž soud prohlašuje neplatnost svěřenského fondu, správa svěřenského fondu končí a svěřenský správce (po vypořádání závazků vzniklých na účet fondu) vydá majetek svěřenského fondu, ať už byl zřízen za soukromým nebo veřejně prospěšným účelem (nejde-li o případ podle § 1473), v souladu s § 1472 „*tomu, kdo na něj má právo*“. Osoba oprávněného se bude lišit v závislosti na konkrétních okolnostech. Byl-li svěřenský fond prohlášen za neplatný pro chybějící statut (k jehož pořízení byl zakladatel donucen násilím), nebo proto, že svěřenský fond zřídila osoba, která není plně svéprávná, vydá svěřenský správce majetek právě zakladateli svěřenského fondu (popř. jeho právnímu nástupce, nežije-li); domněnka v § 1472 věť druhé se neuplatní. Naopak zakladateli zpravidla nelze majetek vydat, byl-li jím svěřenský fond zřízen za nezákonným účelem nebo k dosažení zákonného cíle nezákonným způsobem. V takovém případě může být oprávněnou osobou podle okolností například obmyšlený (ledaže mu byl pochybný účel fondu znám), jiná třetí osoba, popř. subjekt určený podle § 1472 věta druhá *in fine*, příp. podle § 1473. Vzhledem k tomu, že lze v případě, že byl důvodem neplatnosti svěřenského fondu nedostatek formy statutu, uvažovat o konverzi statutu na jiné právní jednání (např. darovací smlouvu), osoba, která má právo na vydání majetku při skončení správy svěřenského fondu, bude určena na základě tohoto platného právního jednání (např. obdarovaný).

K bodu 22 a 23: (§ 1452)

V zájmu ochrany třetích osob se navrhuje doplnit obligatorní náležitosti statutu svěřenského fondu o požadavek na uvedení počtu svěřenských správců a způsobu jejich jednání na účet svěřenského fondu. Tyto údaje by pak měly být za tímto účelem též povinně zapisovány do evidence svěřenských fondů. Svěřenské fondy, které vznikly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, si v případě plurality správců nechají zapsat do evidence svěřenských fondů podpůrný způsob jednání vyplývající z ustanovení § 1428, ve specifickém případě pak z ustanovení § 1454. Stávající úprava totiž změnu statutu až na jednu výjimku neumožňuje: „*Lze podotknout, že rozhodnutí soudu (podle § 1469 odst. 2 – pozn. aut.) je jediným způsobem, kterým může být moderován statut po vzniku svěřenského fondu, a to i pro případy, kdy na nezbytnosti určité změny panuje shoda mezi všemi zúčastněnými.*“ (Srov. Pihera, V. in Spáčil, J. a kol.: Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1220).

Návrh nesleduje koncepční změnu úpravy týkající se způsobu jednání správců svěřenského fondu, sleduje toliko požadavek na zjednání právní jistoty při mnohosti svěřenských správců.

Potřebnost vnesení právní jistoty do této otázky vysvětluje zejména s ohledem na to, že se jako diskutabilní v teorii klade již samotný obsah subsidiárního ustanovení § 1428. Mnozí autoři jsou totiž přesvědčeni, že toto ustanovení o způsobu jednání ve skutečnosti nic nestanoví: „*S ohledem na formulaci § 1428 a § 1454 se lze domnívat, že § 1428 upravuje pouze pravidla pro tvorbu vůle (a rozhodování o otázkách správy, které v právní jednání neústí) a neurčuje způsob jednání na účet svěřenského fondu. Má-li tedy svěřenský fond více svěřenských správců, vůle (resp. stanovisko k záležitostem, které neústí v právní jednání) je tvořena na základě jejich společného rozhodnutí. (...) Ohledně způsobu jednání na účet svěřenského fondu lze vycházet z toho, že i v případě plurality správců každý ze správců jedná na účet fondu samostatně.*“ (Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, k § 1454).

Odlíšného názoru je V. Pihera, jenž v souvislosti s ustanovením § 1454 podotýká: „*I proto zřejmě přináší komentované ustanovení průlom do obecného principu úpravy správy cizího majetku, podle kterého v případě mnohosti správců „jednají a rozhodují“ správci většinou hlasů (§ 1428 a násl.). Komentované ustanovení vyžaduje, aby správci „jednali společně“.* Máme za to, že tento požadavek moderuje nejen obecnou úpravu jednání na účet svěřenského fondu, ale též i způsob rozhodování svěřenských správců (srov. dále § 1428).“ (Srov. Pihera, V. in Spáčil, J. a kol.: Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1200).

Navrhovaná úprava má tedy zakladatele motivovat, aby řešení této otázky v případě plurality správců postavili najisto již při zřízení svěřenského fondu a eventuálně se vyhnuli též poněkud těžkopádnému řešení obsaženému v ustanovení § 1428. Nadto zakladatelům tato úprava konečně umožňuje, aby mohli účinně vůči třetím osobám prosadit svou vůli stran určeného způsobu jednání, například zakotvením tzv. pravidla čtyř očí. Stávající úprava, která nepožaduje zápis svěřenského fondu do žádné evidence, jim tuto možnost efektivně nedává: „*Statut sice může zakotvit společné jednání správců, ovšem s ohledem na absenci evidence svěřenských fondů (jejich statutů) bude pro třetí osobu obtížné si relevantní způsob jednání na*

účet svěřenského fondu zjistit. S ohledem na uvedené by společný způsob jednání měl být chápán spíše jako vnitřní omezení, jehož porušení nemá vliv na závaznost učiněných právních jednání.“ (Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, k § 1454).

Stanovením povinnosti zápisu způsobu jednání svěřenských správců do evidence je kritizovaný nedostatek (tj. nedostatek seznatelnosti režimu jednání na účet svěřenského fondu v případě plurality svěřenských správců třetím osobám) eliminován. Vzhledem k tomu, že zápis způsobu jednání v evidenci svěřenských fondů požívá účinků materiální publicity (§ 65a ve spojení s § 8 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a evidenci svěřenských fondů v navrhovaném znění), je postaveno najisto, s jakými osobami mohou třetí osoby právně jednat s účinky pro svěřenský fond. Svěřenský správce se pak nemůže vůči třetí osobě jednající v důvěře v zápis v evidenci svěřenského fondu domáhat toho, že právní jednání učiněné v souladu se zapsaným způsobem jednání není učiněno na účet svěřenského fondu.

K bodu 24: (§ 1457)

Za účelem odstranění úplné anonymity beneficentů svěřenských fondů se navrhuje zavést jejich konstitutivní zápis do evidence svěřenských fondů. Tento požadavek se má nicméně týkat pouze obmyšlených svěřenských fondů zřízených za soukromým účelem. U veřejně prospěšných svěřenských fondů je s ohledem na jejich charakter zapotřebí volit odlišné řešení. Veřejně prospěšnou je totiž činnost ve prospěch předem neurčeného počtu osob z řad veřejnosti, která je za stejných podmínek poskytována pro všechny. Veřejně prospěšné svěřenské fondy tak mohou mít i velmi vysoký počet obmyšlených, jenž může být navíc často proměnlivý. Požadavek na konstitutivní zápis by se tak jevil jako zbytečně zatěžující pro jejich řádné fungování; do evidence svěřenských fondů proto postačí zapsat pouze údaj o způsobu, jakým jsou či mají být obmyšleni takového fondu určení (toto řešení je souladné s návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady COM (2013) 45 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu, která v čl. 30 požaduje dostupnost údajů o obmyšlených, nebo o okruhu obmyšlených). U fondů se soukromým účelem naopak převažuje zájem na prevenci před možným zneužitím. Bude-li tedy obmyšlený takového fondu jmenován zakladatelem nebo svěřenským správcem, popřípadě jinak určen (např. ve statutu), bude muset být povinně jmenovitě zapsán do evidence svěřenských fondů. Teprve poté bude moci požívat výhod, které mu svěřenský fond nabízí.

Přestože návrh stanovuje obligatorní zápis beneficentů do evidence svěřenských fondů, jejich totožnost zůstane široké veřejnosti skryta. V zájmu zachování jejich práva na soukromí nebudou údaje o osobách beneficentů zapsané do evidence svěřenských fondů zveřejněny, ledaže k tomu dají beneficenti souhlas; podpis na listině o udělení souhlasu musí být úředně ověřen. Zapisované údaje o beneficentech nejsou uváděny v opisu z evidence svěřenských fondů. Uveřejnění nepodléhají ani listiny zakládající do sbírky listin, obsahují-li takové údaje. Ve snaze vyvážit zájem beneficentů na jejich ochraně a zájem třetích osob na ochraně jejich oprávněných zájmů návrh připouští, aby rejstříkový soud vydal opis zápisu nebo listiny obsahující také údaje o beneficentech osobě, která prokáže právní zájem (např. věřiteli

předluženého svěřenského fondu, který se cítí být zkrácen na svých právech v důsledku pokračujících výplat benefitů z majetku ve svěřenském fondu), vyjmenovaným subjektům vymáhajícím právo (soud, exekutor, orgány činné v trestním řízení, správce daně, insolvenční správci, BIS, Ministerstvo financí) a povinným osobám ve smyslu zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

Úprava evidence údajů o beneficiitech v evidenci svěřenských fondů vychází z návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady COM (2013) 45 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu, podle které mají členské státy Evropské unie zajistit centrální evidenci informací o skutečných vlastnících, jimiž jsou ve smyslu směrnice i beneficiiti, a dostupnost těchto informací příslušným orgánům, povinným osobám, a jakékoliv osobě, která prokáže legitimní právní zájem (čl. 30 návrhu směrnice).

K bodu 25: (§ 1469)

Nelze tolerovat, aby byl institut svěřenského fondu zneužíván k vykonávání nezákonné činnosti. Vzhledem k tomu, že statní moc může být uplatňována toliko v případech, které stanoví zákon (čl. 2 odst. 3 Ústavy), nemohl by soud, aniž by proto měl výslovný zákonný podklad, ingerovat do existence svěřenského fondu ani v krajních případech jeho zneužití. Navrhované ustanovení odstavce třetího proto zakotvuje zákonné zmocnění soudu rozhodnout o zrušení svěřenského fondu, je-li tento prostředkem k vykonávání nezákonné činnosti (např. k páčání trestné činnosti), přičemž uvedená skutečnost je důvodem zrušení fondu pouze v případě, že popsany nežádoucí stav působí kvalifikovaný rozpor s veřejným pořádkem (veřejný pořádek narušován *závažným způsobem*).

K bodu 26: (§ 1474)

V návaznosti na zavedení povinného zápisu do evidence svěřenských fondů se navrhuje též zavedení konstitutivního výmazu z této evidence. K důvodům této úpravy srovnej důvodovou zprávu k návrhu změny ustanovení § 1451.

Dále lze považovat za nepochybné, že i zrušení svěřenského fondu podle ustanovení § 1469 znamená zánik správy, protože se i zde uplatní shodný postup, jenž vede k zániku svěřenského fondu.

K bodu 27: (§ 1537)

Navrhuje se vyhovět četným podnětům praxe a odstranit nedůvodnou přísnost vůči smyslově postiženým, kterou stávající úprava působí při pořizování závěti.

Ustanovení § 1537 občanského zákoníku upravuje pořízení závěti veřejnou listinou; pro pořízení závěti osobami nevidomými nebo osobami se smyslovým postižením, které nemohou číst nebo psát, je dále odkázáno na obdobnou aplikaci ustanovení § 1535, již stanoví o závěti pořízené soukromou listinou týmiž osobami. Ustanovení § 1535 však stanovuje velmi přísné požadavky. Tato přísnost je odůvodnitelná právě jen a pouze v případě soukromé listiny. Není

však smysluplné ani správné, aby byl stejný postup požadován, skrze odkaz § 1537, také v případě listiny veřejné. Z ustanovení § 1537 ve spojení s § 1535 vyplývá, že nevidomá osoba (či osoba se smyslovým postižením, která nemůže číst nebo psát), která chce pořídit závěť, ať už soukromou listinou nebo listinou veřejnou, musí mít pro oba tyto případy tři svědky, před nimiž bude závěť sepsána, poté nahlas přečtena a poté zůstavitelem i třemi svědky podepsána. V tom případě by však byla přítomnost notáře téměř nadbytečnou, ač by jeho role při pořizování závěti měla být klíčová.

Obě formy pořizování by však měly být, co do šíře a náročnosti požadavků, různé. Je nutné, aby nevidomý člověk (či člověk se smyslovým postižením, který nemůže číst nebo psát) měl, stejně jako člověk bez smyslového postižení, možnost výběru mezi testováním formou soukromé listiny, kdy jsou žadaná opatření na místě a záleží jen na něm, zda je dokáže naplnit, a mezi testováním formou veřejné listiny, kdy důvěra ve formální správnost úkonu je přenesena na osobu notáře.

Zajištění tří svědků (jak požaduje § 1535 odst. 2), kteří splní podmínky kladené § 1539 a násl., je v praxi velice náročné. Nesmí jít o nikoho, kdo by byl závěti obmyšlen, často jsou tedy vyloučeny osoby blízké. Na straně druhé za své přítomnosti při pořizování závěti budou svědci podrobně seznámeni s majetkovou situací testujícího, což u vzdálených osob není obvykle žádoucí. Nevidomému člověku (či člověku se smyslovým postižením, který nemůže číst nebo psát) je tak zcela nedůvodně ztíženo či až prakticky znemožněno pořizování závěti.

V tomto smyslu lze uvedenou úpravu shledat v rozporu s Listinou základních práv a svobod, konkrétně v rozporu s jejím článkem 1, 3 a 11.

Domníváme se, že v případě pořízení závěti formou veřejné listiny nevidomou osobou by přítomnost svědků neměla být vůbec vyžadována. Stejný argument je třeba zmínit i u osob se smyslovým postižením, které nemůžou číst nebo psát. Zároveň však lze požadovat, aby při sepsání závěti formou veřejné listiny byly dodrženy požadavky na informace podle § 1536 odst. 1, které má obsahovat závěť pořízená soukromou listinou (sepisovaná notářem). Je též vhodné použít obdobně na pořizování závěti veřejnou listinou § 1536 odst. 2.

Navrhovaná změna napraví současný stav, který nespravedlivě zhoršuje postavení smyslově postižených osob při testování.

K bodu 28: (§ 2938a)

Navrhuje se do zákona doplnit důležité pravidlo, které činí odpovědnou za škodu způsobenou opuštěným zvířetem nebo věcí osobu, která je ve smyslu § 1045 a 1048 opustila. Inspirací pro návrh tohoto ustanovení byl Čl. VI. – 3:208 DCFR, který stanoví: *„For the purposes of this section, a person remains accountable for an immovable, vehicle, substance or installation which that person abandons until another exercises independent control over it or becomes its keeper or operator. This applies correspondingly, so far as reasonable, in respect of a keeper of an animal.“* („Pro účely tohoto oddílu je za škodu způsobenou nemovitou věcí, vozidlem, látkou nebo zařízením odpovědná osoba, která je opustila, a to až do okamžiku, kdy je počne

okupovat či držet jiná osoba. To platí obdobně i pro zvíře.“). V pozadí existence tohoto pravidla přitom stojí princip, podle něhož se nikdo nemůže vyhnout své odpovědnosti jako vlastník pouze tím, že věc opustí. Bez daného pravidla se stávající úprava odpovědnosti stává nefunkční: na jednu stranu je umožněno opuštění věci či zvířete, na druhou stranu chybí korespondující úprava povinnosti k náhradě škody způsobené v návaznosti na derelikci. K překlenutí uvedené mezery nelze přitom vystačit s ustanoveními o prevenční povinnosti (§ 2900 a 2901) a o náhodě (§ 2904). Omezovat odpovědnost za škodu způsobenou věcí nebo zvířetem pouze na případy, kdy je samo opuštění věci porušením prevenční povinnosti, je z hlediska požadavku na ochranu práv poškozených osob nedostatečné. Není přípustné, aby existovala množina škodných událostí, u nichž by bylo škůdci umožněno se povinnosti k náhradě jednoduše vyhnout. Stávající koncepce odpovědnosti za škodu je založena na předpokladu, že ke vzniku této sekundární právní povinnosti je zapotřebí porušení určité právní povinnosti. Ve stávající úpravě v tomto ohledu schází konkrétní povinnost, respektive její nepřímé vyjádření v podobě skutkové podstaty odpovědnosti, která by obecně umožňovala dosáhnout náhrady škody způsobené opuštěným zvířetem nebo věcí.

V takových případech nejsou práva poškozeného dostatečně chráněna a škodu ponese sám. Kdo věc či zvíře opustil, se odpovědnosti jednoduše vyhne. Důsledky absence potřebné právní úpravy lze demonstrovat na opuštěných autovracích: zákon o pozemních komunikacích umožňuje vlastníkovvi komunikace vrak odstranit a zlikvidovat, případné nároky na náhradu nákladů však může uplatnit pouze vůči vlastníkovvi vraku. Dále zákon o odpadech ukládá poslednímu vlastníkovvi opuštěného vozidla nahradit náklady, které byly spojeny s přemístěním vozidla z místa, kde vozidlo může poškodit životní prostředí, a dále zejména náklady spojené s jeho předáním k dalšímu zpracování. Případná soukromoprávní odpovědnost posledního vlastníka za vzniklou újmu však v právním řádu absentuje.

Podmínky vzniku odpovědnosti posledního vlastníka jsou stejné, jako kdyby vlastníkem byl. Není-li tedy způsobená škoda kryta jeho zaviněním, popřípadě nejsou-li dány jiné předpoklady odpovědnosti, povinnost posledního vlastníka nevznikne. Tak by tomu bylo nepochybně i v případě, kdy by škoda byla způsobena výlučně třetí osobou.

K bodu 29: (§ 3033)

Navrhuje se prodloužit lhůtu pro přezkum soudních rozhodnutí, kterými byly před 31. 12. 2013 fyzické osoby zbaveny způsobilosti k právním úkonům, resp. byly v této způsobilosti omezeny, ze tří na pět let. V rámci přezkumu má soud zhlédnout a vyslechnout posuzovaného a dále vyslechnout opatrovníka, znalce, příp. ošetřujícího lékaře. Soud o svéprávnosti znovu rozhodne a ve výroku přesně formuluje rozsah, v jakém způsobilost člověka samostatně právně jednat omezuje. Takto je třeba přezkoumat přes třicet tisíc rozhodnutí, což se v původně stanovené lhůtě ukazuje jako nemožné. Problém představuje i nedostatečný počet soudních znalců příslušných k vypracování znaleckého posudku.

Prodloužení lhůty pro přezkum má zajistit dostatečný prostor k řádnému individuálnímu posouzení, včetně pořízení znaleckých posudků, aniž by došlo k nežádoucímu zpomalení ostatní agendy soudů.

K článku II

(přechodná ustanovení)

K bodu 1:

Navrhuje se formulovat přechodné ustanovení k navrhovanému znění ustanovení § 441 odst. 3, díky kterému budou platná právní jednání učiněná po nabytí účinnosti tohoto zákona, která by jinak byla stížena vadou pro nedostatek formy plné moci udělené ještě před účinností změny. To umožní recipientům již před nabytím této účinnosti částečně využít pravidla navrhovaného v § 441 odst. 3, když ještě za účinnosti dosavadní úpravy budou moci udělit v souladu s uvedeným ustanovením plnou moc pro právní jednání, která se poté uskuteční až za účinnosti nového zákona. Tím se také vyloučí pochybnosti o dostatečnosti a využitelnosti plných mocí udělených (na základě některých výkladů) jen s úředně ověřenými podpisy ještě před účinností změny a odpadne potřeba jejich opětovného udělení.

K bodu 2:

V návaznosti na právní stav panující za účinnosti OZ 1964 se navrhuje opětovně přiznat spoluvlastníkům předkupní právo a tedy ochranu před tím, aby se vlastníkem podílu mohl při jeho převodu stát kdokoli bez možnosti ostatních spoluvlastníků předejít takovému vlomění se do jejich uzavřeného okruhu. Tyto osoby se zákonným předkupním právem a s jeho případným dopadem na cenu podílu v době jeho vzniku či nabytí počítaly, byla jim však úpravou nového občanského zákoníku (s odloženou účinností od 1. 1. 2015) odepřena.

Navrhované přechodné ustanovení zároveň respektuje práva osob, které nabyly spoluvlastnický podíl či kterým spoluvlastnictví vzniklo teprve po 1. 1. 2014 v očekávání, že tento podíl nebude v budoucnu zatížen předkupním právem. Podstatný zásah do práv těchto osob by se přitom projevil například ve snížení tržní hodnoty těchto podílů, jakož i ztrátě předvídané volnosti při dispozici s podílem.

K bodu 3:

Navrhuje se stanovit šestiměsíční lhůtu, během níž musejí být do evidence zapsány svěrenské fondy, které vznikly přede dnem nabytí účinnosti navrhovaného zákona. Jako sankce za nesplnění této povinnosti se navrhuje stanovit následek v podobě zániku správy (jehož účinky jsou upraveny v ustanovení § 1472 nebo 1473), potažmo zániku svěrenského fondu podle dosavadních právních předpisů (§ 1474).

K bodu 4:

Aby nedošlo ke vzniku dvojkolejnosti evidence ve vztahu k svěrenským fondům vzniklým před a po nabytí účinnosti navrhovaného zákona, navrhuje se stanovit šestiměsíční lhůtu, během níž se musejí do evidence nechat zapsat obmyšlení svěrenských fondů zřízených

k soukromému účelu. Vzhledem k navrhované konstitutivnosti takového zápisu se současně navrhuje, aby následek spojený s nedodržením povinnosti tohoto zápisu spočíval v zániku účinnosti určení takového obmyšleného; svěřenský správce nebude kupříkladu dále oprávněn obmyšlenému, který není zapsán v evidenci svěřenských fondů, poskytovat plnění ze svěřenského fondu.

K bodu 5:

Pro případ, že by nebylo svěřenského správce, který by vykonával správu nad svěřenským fondem vzniklým přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a kterému přísluší podat návrh na zápis skutečností, jejichž zápis do evidence svěřenských fondů je podle tohoto zákona obligatorní, navrhuje se v přechodném ustanovení stanovit, že zahájí-li se ve lhůtě podle bodu 3 nebo 4 řízení o jmenování svěřenského správce, neskončí tato lhůta dříve než za šest měsíců ode dne, kdy byl svěřenský správce jmenován.

K bodu 6:

Pro občanská sdružení a společenství vlastníků vzniklá do 31. 12. 2013 se navrhuje stanovit výjimku z přechodného ustanovení § 3042 NOZ, jež ukládá všem právnickým osobám přizpůsobit svůj název požadavkům nového občanského zákoníku do dvou let ode dne nabytí jeho účinnosti.

Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, který obsahoval úpravu občanských sdružení do účinnosti nového občanského zákoníku, nestanovil žádné náležitosti názvu občanských sdružení. Ta si tak mohla zvolit název libovolný za podmínky, že se výrazně lišil od názvu již existující právnické osoby, orgánu veřejné moci České republiky, mezinárodní organizace, jejího orgánu nebo její instituce a od názvu Evropské unie a jejích orgánů (viz § 6 odst. 2 a odst. 4 zákona o sdružování občanů). Zákon dokonce rozmanitost názvů předpokládal (§ 2 odst. 1 zákona o sdružování občanů). Zákon č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, který upravoval společenství vlastníků do nabytí účinnosti nového občanského zákoníku, vyžadoval, aby název obsahoval slovo „společenství“ (viz § 9 odst. 14 písm. a) zákona o vlastnictví bytů).

Současné znění § 3042 zakotvuje povinnost přizpůsobit název právnické osoby ustanovením nového občanského zákoníku. Takovými ustanoveními jsou § 132 až 134 NOZ z obecné části upravující právnické osoby a dále speciální ustanovení u jednotlivých typů právnických osob, která zakotvují další požadavky. Bývalá občanská sdružení musejí do dvou let zařadit do svého názvu slova „spolek“, „zapsaný spolek“ nebo zkratku „z. s.“ (§ 216 NOZ). Společenství vlastníků se týká § 1200 odst. 2 písm. a), který vyžaduje, aby název společenství obsahoval slova „společenství vlastníků“ – v praxi tedy musí mnohá společenství, jež tuto podmínku nesplňují, do svého názvu přidat pouze slovo „vlastníků“. Z povinnosti uvést název do souladu připouští § 3042 výjimku. Ta je však vymezena relativně úzce a nedokáže zachytit všechny případy, na něž by výjimka měla dopadnout.

Spolky i společenství vlastníků jsou svobodné soukromoprávní útvary. Nutit je, aby změnilý stávající název, pokud zde není legitimní veřejný zájem, představuje nepřiměřený zásah do jejich autonomie. Spolky jsou ze všech právnických osob nadány nejvyšší mírou autonomie, fungují na bázi dobrovolnosti, nemají zpravidla velký majetek a jejich hodnota je často dána jen jejich zažitým názvem. Změna názvu může znamenat snížení této hodnoty a mnohdy přináší značné finanční náklady spojené se změnou zakladatelských právních jednání, návrhem na zápis nového názvu do veřejných rejstříků, ale též třeba s úpravou propagačních předmětů, internetových stránek či vizitek. Není důvod autonomii spolků narušovat a nutit ty již existující, aby si do svého názvu vkládaly údaj o právní formě. Jediný veřejný zájem, jenž může případně u názvu vyvstat a který je vyjádřen v § 132 odst. 2 NOZ (zákaz klamavosti nebo zaměnitelnosti názvu spolku s jinou právnickou osobou), byl zajištěn již v úpravě účinné do konce roku 2013 (§ 6 odst. 4 zákona o sdružování). U společenství vlastníků jednotek existuje legitimní zájem na tom, aby veřejnost věděla, že se o takové společenství jedná. Tento legitimní zájem byl však nepochybně zajištěn i v předchozí úpravě: dle zákona o vlastnictví bytů podle § 9 odst. 14 musely stanovy obsahovat název společenství, který musel obsahovat označení domu, pro který vzniklo, a muselo v něm být obsaženo slovo „společenství“. Ani zde tak není nutné klást na společenství vlastníků vzniklá před rokem 2014 další nároky.

Navrhovaná výjimka z povinnosti uvést název do souladu s novým občanským zákoníkem se však nevztahuje na další právnické osoby. Tato povinnost se projeví např. u několika málo obchodních korporací (10), které budou muset ze svého názvu odstranit slovo „spolek“, neboť to se po nabytí účinnosti NOZ stalo vyhrazeným označením pro tuto formu právnické osoby a jeho uvedení v názvu právnické osoby jiné formy (kupř. Spolek zahrádkářů, s.r.o.) by bylo klamavé, a tudíž v rozporu s § 132 odst. 2 NOZ.

Ke dni 9. 4. 2015 bylo ve spolkovém rejstříku zapsáno 88235 spolků a 27358 pobočných spolků. Přičemž k témuž datu mělo požadované označení právní formy ve svém názvu („spolek“, „zapsaný spolek“ nebo „z. s.“) uvedeno toliko 6896 spolků. V rejstříku společenství vlastníků jednotek bylo zapsáno 57550 společenství vlastníků. Z nich 42795 mělo ve svém názvu uvedenu právní formu v podobě „společenství vlastníků“ nebo „společenství vlastníků jednotek“.

Z výše uvedené statistiky je patrné, že několik měsíců před uplynutím lhůty pro přizpůsobení názvu požadavkům občanského zákoníku existuje mezi spolky i společenstvími vlastníků velký počet subjektů, kteří danou povinnost dosud nesplnili. S ohledem na tento stav panuje důvodná obava, že budou mnohé z těchto subjektů vystaveny hrozbě zrušení, aniž by důvod k tomuto zrušení byl za stávající situace odůvodněn veřejným zájmem či zájmem na ochraně jiných hodnot.

K bodu 7:

Navrhovaná změna reaguje na širokou veřejností kritizovaný zákonný požadavek jednomyslného souhlasu těch členů družstva, kteří jsou nájemníky družstevních bytů, a členů družstva, kteří mají právo na uzavření nájemní smlouvy k družstevnímu bytu, se

změnou úpravy podmínek užívání bytu a podmínek pro vznik práva na uzavření smlouvy k jeho nájmu ve stanovách bytového družstva.

Bytová družstva vzniklá před 1. 1. 2014 s takovou úpravou při svém vzniku a zpravidla ani později nepočítala a většina z nich není v současné době s to upravit odpovídajícím způsobem své stanovy. S ohledem na vysoký počet členů mnohých historicky vzniklých bytových družstev se v praxi ukázala povinnost zakotvit úpravu uvedených práv a povinností do stanov nesplnitelnou. V případě bytových družstev s širokou členskou základnou je prakticky nemožné dosáhnout jednomyslného souhlasu s úpravou práv a povinností souvisejících s nájmem družstevních bytů či podmínek pro vznik práva na uzavření nájemní smlouvy. V důsledku toho nejsou bytová družstva schopna přizpůsobit své stanovy nové právní úpravě. Na praktickou nemožnost vyhovět této povinnosti stanovené pro bytová družstva v § 777 odst. 2 ZOK dlouhodobě poukazuje například Hospodářská komora ČR nebo Svaz českých a moravských bytových družstev. Podle uvedeného ustanovení hrozí družstvům, která do 30. června 2014 neupravila své stanovy do souladu s kogentními ustanoveními zákona o obchodních korporacích (tj. i § 731 ZOK), a nebudou s to sjednat na výzvu soudu nápravu, že soud rozhodne o jejich zrušení.

Navrhuje se proto v přechodném ustanovení upravit výjimku pro bytová družstva vzniklá za účinnosti staré právní úpravy, dle níž se na tato družstva ustanovení § 731 odst. 1 ZOK nepoužije. To znamená, že tato družstva nestíhá povinnost upravit odpovídajícím způsobem stanovy, avšak pokud jejich stanovy upravují nebo se družstvo v budoucnu rozhodne upravit náležitosti vyčtené v uvedeném ustanovení ve stanovách, mohou být ty měněny pouze v souladu s § 731 odst. 2 ZOK.

K článku III

(změna zákona o soudních poplatcích)

K bodu 1 až 3: (§ 2)

V návaznosti na zavedení povinné evidence svěřenských fondů se navrhuje doplnit dotčené ustanovení tak, aby bylo jasné, kdo je povinen k úhradě soudního poplatku, týká-li se soudní řízení zahájené ex officio záležitostí svěřenského fondu.

K bodu 4 a 5: (§ 11)

Navrhuje se výčet subjektů osvobozených od poplatkové povinnosti rozšířit o notáře, jemuž byla v souvislosti se změnou úpravy vzniku svěřenského fondu uložena povinnost podat návrh na zápis svěřenského fondu, který byl zřízen zůstavitelem v pořizení pro případ smrti, do evidence svěřenského fondu.

K bodu 6: (§ 16a)

Navrhované ustanovení zakotvuje pro účely tohoto zákona legislativní zkratku, podle které se veřejným rejstříkem rozumí i evidence svěřenských fondů.

K bodu 7 až 12: (Položka 11 a Položka 39)

V souvislosti se zavedením povinné evidence svěřenského fondu se navrhuje kompenzovat náklady rejstříkových soudů s jejím vedením stanovením poplatkové povinnosti za zápis svěřenského fondu do této evidence ve výši 6000 Kč. Poplatek za přímý zápis svěřenského fondu do evidence svěřenských fondů provedený notářem se navrhuje stanovit v částce 2700 Kč.

K článku IV

(změna notářského řádu)

K bodu 1: (§ 94f)

Navrhované ustanovení je reflexí změny úlohy notáře v řízení o pozůstalosti, vyplývající ze zavedení evidence svěřenských fondů. Zjistí-li notář v rámci výkonů soudního komisariátu, že zůstavitel pořízením pro případ smrti zřídil svěřenský fond, je povinen podat návrh na jeho zápis do evidence svěřenských fondů a vystupovat v rejstříkovém řízení jako jeho účastník. Podání návrhu a účastenství v rejstříkovém řízení přitom notář nevykonává v rámci výkonu soudního komisariátu; ve vztahu k uvedeným povinnostem nevystupuje jako soudní komisař. Za tyto úkony notáři náleží odměna podle § 108 v navrhovaném znění. (K postavení notáře srovnej podrobnější zdůvodnění k navrhovanému ustanovení § 100a zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních).

K bodu 2: (§ 108)

Návrh počítá s tím, že notář bude za splnění povinnosti podat návrh na deklaratorní zápis svěřenského fondu do evidence svěřenských fondů a účast v rejstříkovém řízení odměňován. (K postavení notáře srovnej podrobnější zdůvodnění k navrhovanému ustanovení § 100a zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, a k navrhovanému). Odměnu vyplácí notáři svěřenský správce z majetku svěřenského fondu bez zbytečného odkladu poté, co se ujme správy.

K článku V

(změna zákoníku práce)

K bodům 1 a 2: (§ 56a a § 77)

Vzhledem k vypuštění možnosti rozvázat pracovní poměr nezletilého, který nedosáhl šestnácti let věku, jeho zákonným zástupcem, se ustanovení § 56a a § 77 odst. 5 a 6 stávají nadbytečnými. Z tohoto důvodu se navrhuje je ze zákoníku práce vypustit.

K článku VI

(změna zákona o základních registrech)

K bodu 1 až 3: (§ 25)

Navrhuje se změna zákona o základních registrech, která souvisí se zavedením evidence svěřenských fondů. Bylo upuštěno od původně zamýšleného řešení v podobě právní fikce, podle níž se mělo hledět na svěřenský fond pro účely daného zákona jako na právnickou osobu. Z praktických důvodů byl po konzultaci s Ministerstvem vnitra i na základě požadavků jiných resortů svěřenský fond upraven jako další subjekt, o němž se vedou v registru osob údaje. Tím nemá být nikterak dotčen soukromoprávní charakter svěřenského fondu jako bezsubjektní entity.

K článku VII

(změna zákona o investičních společnostech a investičních fondech)

V návaznosti na zavedení povinnosti zápisu svěřenského fondu do evidence svěřenských fondů, který je podmínkou jejich vzniku, zakotvuje občanský zákoník pravidlo, podle něhož se nelze domáhat zrušení zápisu svěřenského fondu, poté co vznikl, obecně pro všechny svěřenské fondy. Pravidlo dosud zakotvené v § 148 se tedy jako duplicitní navrhuje zrušit. Na jeho místo se navrhuje doplnit specifickou úpravou vzniku investičního fondu, který je svěřenským fondem.

K článku VIII

(změna zákona o katastru nemovitostí)

Vzhledem k navrhovanému zakotvení možnosti vzdát se předkupního práva ke spoluvlastnickému podílu s účinky vůči právním nástupcům se navrhuje upravit tomu odpovídající poznámku, kterou by měl předvídat zákon o katastru nemovitostí.

K článku IX

(změna zákona o zvláštních řízeních soudních)

K bodu 1: (§ 38)

V návaznosti na četné připomínky praxe se navrhuje soudu výslovně umožnit, aby upustil od výsledku znalce, a to v případě, kdy se jedná o prodloužení doby omezení svéprávnosti. Soud od znaleckého posudku může upustit v případě, kdy se stav dotčené osoby nezměnil. O této skutečnosti musí mít soud k dispozici relevantní důkaz. Tím může být zejména zpráva ošetřujícího lékaře ve spojení s naposledy vypracovaným znaleckým posudkem, z nichž plyne, že stav zjištěný dříve pořizovaným znaleckým posudkem nevykazuje perspektivu zlepšení, což je zároveň potvrzeno aktuální zprávou ošetřujícího lékaře. Pro vyloučení pochybností se pro tento případ navrhuje stanovit, že výsledek znalce, který vypracoval poslední znalecký posudek, se v tomto řízení nevyžaduje. Rovněž co se týče zprávy ošetřujícího lékaře, i tu postačí předložit, aniž by byl nezbytný jeho výsledek. To nevylučuje,

aby soud ošetřujícího lékaře vyslechl, shledá-li, že to okolnosti vyžadují, jak odpovídá pravidlu stanovenému již ve stávající dikci odstavce 1. Ostatní pravidla týkající se průběhu řízení zůstávají zachována. Návrh sleduje zefektivnění a zpružnění řízení v případech, kdy je zjevné, že je nový znalecký posudek a výslech znalce nadbytečný, a řízení je tudíž zbytečně prodlžováno a spojeno s neúčelnými náklady i potenciální zátěží pro posuzovaného. V této souvislosti se poukazuje i na nízký počet soudních znalců příslušných k vypracování posudku. Alespoň částečné snížení počtu těchto posudků tak může mít pozitivní vliv i na rychlost ostatních řízení, ve kterých bude posudek nutné vypracovat.

Navrhované ustanovení se inspirovuje úpravou Německa (srov. § 295 odst. 1 Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit). Od ustanovení znalce je možné dle německé právní úpravy upustit v případě, že je na základě osobního výslechu dotčené osoby a vyjádření lékaře zřejmé, že stávající opatření bude nadále potřebné.

K bodu 2: (§ 96)

Vzhledem k tomu, že návrh v návaznosti na zavedení povinné evidence svěřenských fondů za účelem ochrany třetích osob jednajících v důvěře v zápis svěřenského fondu v této evidence nepřipouští, aby byl zrušen zápis již jednou do evidence zapsaného fondu, byť vyjde později najevo, že pro vady statutu svěřenského fondu, nejsou splněny základní předpoklady pro vznik svěřenského fondu, navrhuje se zrušit ustanovení § 96 zákona o zvláštních řízení soudních. To nedovoluje, aby soud ex officio zahájil řízení o neplatnosti svěřenského fondu podle § 1451 občanského zákoníku ve znění tohoto návrhu. Uvedená změna umožní soudu zahájit z moci úřední řízení o zrušení svěřenského fondu také tehdy, je-li svěřenský fond nástrojem vykonávání nezákonné činnosti do té míry, že je závažným způsobem narušován veřejný pořádek (§ 1469 odst. 3 občanského zákoníku v navrhovaném znění), dále nezjednají-li na výzvu svěřenský správce či jiné o tom vyrozumívané osoby nápravu zápisu v evidenci svěřenských fondů, který svým obsahem odporuje zákonu (§ 65a odst. 4 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů v navrhovaném znění) nebo neodstraní-li ani na opakovanou výzvu svěřenský správce či jiné o tom vyrozumívané osoby nedostatek aktuálních údajů zapisovaných do evidence svěřenských fondů, může-li mít takový stav zápisu svěřenského fondu v evidenci závažné negativní důsledky ve vztahu k třetím osobám a je-li na tom právní zájem (§ 118a odst. 5 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů v navrhovaném znění).

K bodu 3: (§ 100a)

Bude-li v rámci řízení o pozůstalosti zjištěno, že zůstavitel pořízením pro případ smrti zřídil svěřenský fond, navrhuje se, aby požadavek na deklaratorní zápis do evidence svěřenských fondů splnil notář. V zájmu zachování koncepce zápisu notářem v části třetí zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, nepřipouští navrhované ustanovení provedení zápisu notářem z jeho vlastní iniciativy (srov. § 108).

Navrhované ustanovení proto stanovuje povinnost notáře podat návrh na zápis do evidence svěřenských fondů rejstříkovému soudu.

Notář pověřený prováděním úkonů v rámci řízení o pozůstalosti je nezávislým subjektem, jenž je schopen zajistit realizaci této povinnosti, jejíž splnění přesahuje zájem osob zainteresovaných na výsledku tohoto řízení. Volba jakékoli jiné osoby se jeví jako nefunkční. Zakladatel zde nepřípadá v úvahu. Taktéž svěřenský správce zde být nemusí. Z platné právní úpravy nijak nevyplývá povinnost, aby byl svěřenský správce obligatorně určen již v pořízení pro případ smrti, popřípadě aby zde byl stanoven alespoň způsob jeho určení. Stávající úprava toliko stanovuje náležitosti statutu (§ 1452), mezi nimiž se uvedené skutečnosti nevyskytují. I tehdy, když bude svěřenský správce v pořízení pro případ smrti určen, není po vzniku svěřenského fondu zajištěno, že bude neprodleně zprostředkován údaj o tomto vzniku veřejnosti. Svěřenský správce je sice povinen spravovat fond již v den následující po dni úmrtí zůstavitele, avšak může být ve vztahu k povinnosti nechat zapsat fond nečinný. Další osoby připadající v úvahu, kupříkladu vykonavatel závěti či správce dědictví, jsou pouze fakultativními subjekty se specifickou rolí v rámci řízení o pozůstalosti, tudíž se nejeví jako vhodné, aby jim byl tento úkol svěřen. V takovém případě by mohl trvat nežádoucí stav, kdy svěřenský fond sice vznikl, avšak absentuje veřejně dostupný údaj, který by vznik a den tohoto vzniku osvědčoval. O existenci svěřenského fondu by se při absenci takového údaje nemohly dozvědět ani osoby, které jsou případně oprávněny svěřenského správce jmenovat nebo mají právní zájem na tom navrhnout soudu, aby svěřenského správce jmenoval nebo mu uložil povinnost podat návrh na zápis svěřenského fondu do evidence (§ 1455, § 1466). Daný stav by byl nežádoucí rovněž pro třetí osoby, které kontrahují s osobou svěřenského správce, jenž nesplnil povinnost podat návrh na zápis fondu do evidence.

Jakkoliv platí, že se do evidence má zapisovat též osoba svěřenského správce, předpokládá se, že svěřenský fond zřízený pořízením pro případ smrti bude moci být do evidence zapsán i bez konkrétní osoby svěřenského správce. Tento případ se navrhuje v textu zákona zdůraznit výslovně (§ 65d písm. e) návrhu), svěřenský správce tak bude do evidence zapsán pouze tehdy, byl-li již jmenován nebo jinak určen. Tato možnost zde musí být dána právě proto, aby bylo reálně možné co nejdříve po vzniku fondu zprostředkovat údaj o tomto vzniku veřejnosti (srov. výše uvedené motivace).

Pověřením notáře (který zároveň vykonává funkci soudního komisaře) tímto úkonem se má sledovat rovněž vůle zůstavitele, jež by mohla v případě jiného řešení zůstat nenaplněna. Notář však má vystupovat jako nezávislý subjekt. Zejména proto, že by v případě jiného řešení hrozila zájmová nerovnováha. Je přitom zřejmé, že notář ve vztahu k tomuto úkolu nemá být obdobou vykonavatele závěti, správce pozůstalosti ani svěřenského správce, neboť má podáním návrhu na zápis uskutečnit pouze úkon, jenž směřuje k osvědčení jsoucího právního stavu. V žádném případě nelze dovozovat, že by zde byla dána působnost notáře ve vztahu k dalším úkonům souvisejícím s fungováním svěřenského fondu či v souvislosti s ním. Vzniknou-li kupříkladu pochybnosti, zda je ten který majetek součástí svěřenského fondu či předmětem pozůstalosti, je třeba tento spor řešit mezi svěřenským správcem a dědici; notář – soudní komisař není k tomuto pasivně legitimován. Samotné podání návrhu na zápis by mělo být další činností podle § 4 notářského řádu a notář by tedy měl být účastníkem řízení i poté, kdy jeho pověření skončí pravomocným skončením řízení o pozůstalosti. Účastenství notáře

v daném řízení není bezprostředně navázáno na výkon jeho funkce soudního komisaře. Uvedené povinnosti (podání návrhu na zápis do evidence svěřenského fondu a účastenství v rejstříkovém řízení) notář neplní jako soudní komisař. Pouze v rámci výkonu této funkce se však notář může dozvědět o vzniku svěřenského fondu.

Notář má povinnost podat návrh bez zbytečného odkladu poté, co bylo spolehlivě zjištěno, že zůstavitel pořízením pro případ smrti zřídil svěřenský fond; bez ohledu na skutečnost, zda je již osoba svěřenského správce známa a bez nutnosti její zjištění iniciovat a zabezpečovat.

K článku X

(změna zákona o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob)

Obecně:

Evidenci svěřenských fondů se navrhuje upravit v zákoně č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Přestože svěřenské fondy nejsou osobou, bylo zvoleno řešení právně zakotvit evidenci těchto entit v rejstříkovém zákoně. Tento zákon poskytuje infrastrukturu pro vedení evidence svěřenských fondů v podobě osvědčené procedury rejstříkového řízení a existující soustavy rejstříkových soudů, které mají dlouhodobou zkušenost s vedením registrů blízkých navrhované evidenci svěřenských fondů. Navrhované řešení je proto z hlediska ekonomické náročnosti šetrné. Je rovněž legislativně příznivější, když umožňuje v řadě případů aplikaci ustanovení, která upravují veřejné rejstříky obecně.

Volba zavedení evidence svěřenských fondů v podobě obdobné veřejným rejstříkům vyplynula ze zhodnocení stávajícího právního stavu a porovnání dalších variant řešení.

Zhodnocení stávajícího právního stavu:

Toho času existuje dílčí evidence svěřenských fondů pro daňové účely. Svěřenský fond je poplatníkem daně z příjmů právnických osob (§ 17 odst. 1 písm. f) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů), daně z přidané hodnoty (§ 4b odst. 2 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty) a daně z pozemků a daně ze staveb § 3 odst. 2 písm. b) a § 8 odst. 2 písm. b) zákona č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí). Ve vztahu ke svěřenským fondům jakožto poplatníkům daní existuje podle ustanovení § 125 a násl. zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, registrační povinnost. Osobou, která plní povinnosti stanovené svěřenskému fondu jakožto daňovému subjektu, je svěřenský správce (§ 20 odst. 3 daňového řádu). Stávající stav je v podrobnostech přiléhavě popsán ve veřejně dostupné informaci k registraci svěřenských fondů na stránkách finanční správy (k dispozici zde: http://www.financnisprava.cz/assets/cs/prilohy/d-sprava-dani-a-poplatku/Informace_k_registraci_sverenskych_fondu.PDF): *„Registrační řízení probíhá stejným způsobem jako u jiných daňových subjektů – tedy svěřenský správce je povinen v zákonem stanovených případech podat přihlášku k registraci pro právnické osoby, jejíž nedílnou součástí jsou kopie statutu svěřenského fondu a dokladu o datu vzniku svěřenského fondu a další doklady prokazující údaje uvedené v přihlášce k registraci (originály dokladů je nutno předložit správci daně k nahlédnutí). Při registraci je nutno uvést také údaje týkající se*

svěřenského správce (je-li správců více, pak údaje všech svěrenských správců) – je-li svěrenským správcem fyzická osoba, uvede její jméno, příjmení, rodné číslo, adresu místa pobytu a případně adresu pro doručování, je-li svěrenským správcem právnická osoba, uvede její název, IČO, právní formu, adresu sídla, identifikátor datové schránky a další kontaktní údaje. (...) Správce daně vydá rozhodnutí o registraci podle ust. § 129 daňového řádu a přidělí svěrenskému fondu daňové identifikační číslo. Vzhledem k absenci sídla svěrenského fondu nelze určit místní příslušnost správce daně podle ust. § 13 odst. 1 písm. b) daňového řádu, ale je určena podle ust. § 12 odst. 1 zákona č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Místně příslušným správcem daně je tedy Finanční úřad pro hlavní město Prahu. Spravujícím územním pracovištěm v rámci Finančního úřadu pro hlavní město Prahu je Územní pracoviště pro Prahu 7. V případě, kdy je součástí majetku ve svěrenském fondu nemovitá věc, je místní příslušnost ke správě daně z nemovitých věcí určena standardně podle ust. § 13 odst. 2 daňového řádu - místně příslušným je tedy ten správce daně, v jehož obvodu územní působnosti se nemovitá věc nachází.“

Ke dni 13. 4. 2015 bylo pro daňové účely registrováno u Finančního úřadu pro hlavní město Prahu celkem 50 svěrenských fondů, z nichž všechny byly zřízeny k soukromému účelu.

Porušení povinnosti registrovat svěrenský fond u správce daně se svěrenský správce dopustí toliko správního deliktu. S ohledem na to, že skutečnost, že svěrenský fond nebyl registrován jako daňový subjekt, nemá vliv na platnost jeho vzniku, lze mít pochybnosti o tom, zda celkový počet registrovaných svěrenských fondů odpovídá jejich skutečnému počtu.

Podle stávající právní úpravy dále platí, že se pro účely veřejných seznamů nebo jiných evidencí eviduje údaj o svěrenském správci jako vlastníku majetku ve svěrenském fondu s poznámkou „svěrenský správce“ (§ 1456 NOZ).

Varianty řešení

Při úvahách o legislativním řešení bylo zvažováno několik variant. První spočívala v zachování a případném rozvinutí stávající právní úpravy, která počítá toliko s dílčí evidencí svěrenských fondů pro daňové účely. Tato varianta ze shora uvedených důvodů není způsobilá zajistit věrohodný přehled o existenci všech svěrenských fondů, které působí na území České republiky, a o osobách, které na nich participují. Rovněž tato evidence v plné míře nepromítá a není s to promítnout požadavky návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady COM (2013) 45 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu. Konečně tato evidence není využitelná k ochraně soukromých osob, které mohou být činností vyvíjenou v souvislosti se svěrenským fondem poškozeny. Druhá varianta spočívala ve vybudování zcela nové evidence obdobné evidenci smluv o manželském majetkovém režimu, která je vedena Notářskou komorou České republiky. Tato podoba evidence na rozdíl od nakonec zvolené varianty evidence obdobné veřejnému rejstříku neumožňovala využít již existující technický a právní způsob řešení, protože bylo možné usuzovat na její nepoměrně vyšší nákladovost.

K bodu 1:

Za účelem zachování terminologické čistoty (nepoužitelnost pojmu rejstřík pro non-subjekt) a vyloučení pochybností o nezměněné povaze svěřenských fondů se navrhuje změna názvu rejstříkového zákona.

K bodu 2 a 3: (§ 7)

V souvislosti s doplněním zákona o veřejných rejstřících fyzických a právnických osob o evidenci svěřenských fondů se navrhuje adekvátně rozšířit rozsah údajů uveřejňovaných Ministerstvem financí.

K bodu 4: (65a až 65f)

K § 65a:

Právní úpravu evidence svěřenských fondů se navrhuje upravit v Části první, v nově vložené Hlavě IV. Ustanovení § 65a zakotvuje právní fikci, dle níž je evidence svěřenských fondů pro účely tohoto zákona veřejným rejstříkem. Tím je na evidenci svěřenských fondů vztažena také aplikace těch ustanovení, která upravují toliko veřejné rejstříky.

Odstavec 2 vymezuje entity, které se budou do evidence zapisovat. Jedná se jak o svěřenské fondy zřízené podle českého práva, tak i o srovnatelné entity, které se řídí právem jiného státu a působí na území České republiky. Obdobná povinnost zápisu je již za stávající úpravy stanovena kupříkladu zahraničním spolkům, které *vyvíjejí činnost* na území České republiky. Rozsah použitého pojmu *působí* je dostatečně široký k tomu, aby zabránil obcházení zápisu do evidence, kterému by měly podléhat tuzemské svěřenské fondy, prostřednictvím zakládání obdobných zahraničních entit. Subtilnější vymezení daného pojmu lze ponechat aplikační praxi.

Odstavec 3 stanoví fikci, podle níž se na svěřenský fond hledí jako na zapsanou osobu. Toto legislativní řešení umožňuje na svěřenský fond vztáhnout pravidla, která jsou určena zapsaným osobám. Zároveň se navrhuje stanovit, že ve vztahu ke svěřenskému fondu vykonává práva a povinnosti podle rejstříkového zákona svěřenský správce. Tím je zohledněna povaha svěřenského fondu jakožto *non-osoby*, která není způsobilým nositelem a vykonavatelem těchto práv a povinností. Role svěřenského správce v tomto ohledu odpovídá jeho hmotněprávnímu postavení, které vyplývá z ustanovení § 1448 odst. 3 a 1456 NOZ. Taktéž se navrhuje z důvodu vhodnosti vztáhnout na osobu svěřenského správce pravidla, která zákon stanoví o členu orgánu právnické osoby. Tím jsou do úpravy jeho postavení zahrnuta pravidla dle ustanovení § 10 a 106 odst. 2 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

Ustanovení části první se na úpravu evidence svěřenských fondů použijí obdobně. Z tohoto pravidla stanovuje odchylky a výluky odstavec 4 a 5.

Odstavec 4 představuje zvláštní úpravu k jinak přímo aplikovatelné úpravě části první zákona. Soud při naplnění podmínek ustanovení § 9 odst. 1 svěřenský fond zruší, jeho likvidace však nepřichází v úvahu a bude aplikována speciální úprava občanského zákoníku (§ 1472 a násl. NOZ). S ohledem na převážně neveřejný charakter evidence svěřenských fondů (§ 65d odst. 2

návrhu) a z něj vyplývající nemožnost osob zainteresovaných na fungování svěřenského fondu (zakladatel, obmyšlený, další osoba vykonávající dohled) zjistit ve všech ohledech případný rozpor zápisu s donucujícím ustanovením zákona, navrhuje se zakotvit, aby soud o takovém případném rozporu a trvající nečinnosti svěřenského správce ve vztahu k jeho odstranění tyto osoby vyrozuměl. Teprve v případě, že ani tyto osoby nezajistí nápravu, může soud přistoupit ke zrušení svěřenského fondu. Bez výslovného zakotvení takového postupu by se dané osoby o rozporu zápisu s donucujícím ustanovením zákona zpravidla dozvěděly až v průběhu samotného řízení o zrušení svěřenského fondu (§ 95 zákona č.292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních).

Odstavec 5 výslovně vylučuje použitelnost ustanovení § 14 zákona, neboť svěřenský fond se nevyznačuje atributem sídla, a dále ustanovení části první hlavy III.

K § 65b:

Navrhované ustanovení upravuje aktivní legitimaci k podání návrhu na zápis zřízení svěřenského fondu do evidence svěřenských fondů. Navrhuje se, aby v případech, kdy je svěřenský fond zřizován smlouvou, byl k podání návrhu povolán svěřenský správce. Stanovení svěřenského správce jako navrhovatele vychází z logiky jeho postavení ve vztahu k majetku vyčleněnému do svěřenského fondu. Předpokládá se, že svěřenský správce již přijal pověření držet a spravovat vyčleněný majetek, což jej může opravňovat též k převzetí iniciativy v procesu, který má směřovat k dovršení vzniku svěřenského fondu. Jako možné bylo zvažováno též řešení, které se při vymezení okruhu navrhovatelů uplatňuje u nadačních fondů (§ 32). Zde je v první řadě dána aktivní legitimace zakladateli. Toto řešení však bylo zavrženo, neboť neodpovídá roli zakladatele, která by se po zřízení svěřenského fondu měla omezit především na činnost dohlédací.

Odlišné pravidlo se uplatní pro svěřenské fondy, které vznikly na základě pořízení pro případ smrti. Zde je povinnost podat návrh na zápis uložena notáři, který v rámci řízení o pozůstalosti zjistí, že smrtí zůstavitele vznikl svěřenský fond (srov. podrobnější zdůvodnění k navrhovanému ustanovení § 100a zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních).

K § 65c:

Navrhuje se, aby byl k podání návrhu na změnu nebo výmaz zápisu o svěřenském fondu oprávněn svěřenský správce. Krom faktů, že svěřenský fond není nadán právní osobností, je odůvodněno toto právo svěřenského správce též logikou jeho postavení jako osoby, jež vykonává vlastnická práva k majetku ve svěřenském fondu vlastním jménem na účet fondu.

K § 65d a 65e:

Ustanovení vypočítávají údaje, které se navrhuje ohledně svěřenského fondu zapsat do evidence. Výčet zapisovaných skutečností v § 65d a 65e je inspirován § 25 a 65 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a je uzpůsoben zapisované entitě. Okruh zapisovaných osob vychází mimo jiné také z vymezení osoby tzv. skutečného vlastníka, jak jej vymezuje ve vztahu k svěřenskému fondu návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady COM (2013) 45 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu, která členským státům ukládá informace o skutečných vlastnících evidovat na centrální úrovni (čl. 30 návrhu směrnice).

Odstavec druhý a třetí vystihuje povahu evidence svěřenských fondů jako evidence zásadně neveřejné. Kromě základních údajů, které identifikují svěřenský fond, by měly být široké veřejnosti přístupné toliko údaje o jméně svěřenského správce a adresy, na které mohou třetí osoby přicházet se svěřenským správcem jednajícím na účet svěřenského fondu do styku, a o tom, zda je v majetku fondu také závod. Údaje o ostatních osobách zapisovaných do evidence v souvislosti se zápisem svěřenského fondu nebudou zveřejněny, ledaže s tím tyto souhlasí. Vzhledem k závažnosti následků souhlasu se zveřejněním údajů v evidenci se požaduje, aby byl opatřen úředně ověřeným podpisem osoby, která souhlas uděluje. Zapisované údaje o těchto osobách by neměly být uváděny v opisu z evidence svěřenských fondů. Uveřejnění nepodléhají ani listiny zakládající do sbírky listin, obsahují-li takové údaje. Zákon zde uznává legitimitu zájmu těchto osob na ochraně jejich soukromí. Opis zápisu či listiny obsahující jinak nezveřejňované údaje rejstříkový soud poskytne na žádost svěřenskému správci či osobě, která prokáže právní zájem na jejich získání (např. věřitel zakladatele nebo obmyšleného). Ani orgány veřejné moci nebudou mít neomezený přístup k údajům zapsaným v evidenci. Návrh stanoví omezený okruh subjektů, jimž soud na základě žádosti ad hoc zpřístupní opis zápisu či listiny obsahující jinak nezveřejňované údaje pro účely řízení k vymáhání práv či za účelem splnění úkolů plynoucích ze zákona.

K § 65f:

Ustanovení vypočítává údaje, které se navrhuje zapsat do evidence ohledně zahraničního svěřenského fondu. Výčet zapisovaných skutečností v § 65f je inspirován § 49 a 50, jakož i dalšími ustanovení zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, a je uzpůsoben zapisované entitě.

K bodu 5 až 12: (§ 66)

Navrhuje se doplnit stávající ustanovení upravující obsah sbírky listin o dokumenty zakládající ohledně svěřenského fondu. Výčet je inspirován obecnou úpravou pro právnické osoby se zohledněním specifík svěřenských fondů.

K bodu 13: (§ 118a)

S ohledem na specifika svěřenských fondů je nutné stanovit některé odchylky od obecné úpravy řízení v rejstříkových věcech. Navrhuje se tak učinit v nově vkládaném § 118a. Aplikace některých ustanovení části čtvrté bude v případě svěřenských fondů z povahy věci vyloučena. Z povahy věci nelze použít například § 82 týkající se likvidace právnické osoby.

K řízení o návrhu na zápis je příslušný krajský soud, v jehož obvodu je obecný soud svěřenského správce. Vznikl-li svěřenský fond smrtí zůstavitele, je příslušným též krajský soud, v jehož obvodu je obecný soud, u něhož je vedeno řízení o pozůstalosti.

Účastníkem rejstříkového řízení je osoba, která podala návrh na zápis, k němuž je oprávněna podle rejstříkového nebo jiného zákona, a svěřenský správce.

Ustanovení této části, která stanoví práva či povinnosti zapsané osobě či členu orgánu právnické osoby, vykonává dle navrhovaného § 65a odst. 3 svěřenský správce. Povinnosti,

kteře jsou zapsané osobě uloženy v ustanovení § 104, je třeba vymáhat vůči svěřenskému správci. Možnost soudu uložit svěřenskému správci sankci, která dopadá do jeho majetkové sféry, návrh zakotvuje ve snaze motivovat svěřenského správce k plnění povinnosti aktualizovat údaje zapsané v evidenci svěřenských fondů nebo založit stanovené listiny do sbírky listin. Nebylo by spravedlivé, aby svěřenský správce zanedbával plnění svých povinností na účet svěřenského fondu, aniž by osobně pociťoval dopady uložené pořádkové pokuty. V takovém případě by pořádková pokuta pozbyla charakter donucujícího opatření, které soud ukládá ve snaze přimět účastníka řízení, aby nebránil postupu v řízení. Navrhované ustanovení vyjasňuje, že svěřenský správce není oprávněn použít na úhradu pořádkové pokuty, která mu byla uložena v řízení podle § 104, prostředky ze svěřenského fondu. Ve snaze zachovat smysl a účel pořádkové pokuty je obdobné pravidlo zakotveno v § 267b odst. 2 občanského soudního řádu, byť toliko ve vztahu k výkonu rozhodnutí, kterým byla svěřenskému správci pořádková pokuta uložena. Skutečnost, že nelze v rámci výkonu takového rozhodnutí postihovat majetek ve svěřenském fondu, však nasvědčuje tomu, že není přípustné z prostředků fondu uhradit pořádkovou pokutu, je-li svěřenským správcem plněno dobrovolně. Odstavec 5 představuje zvláštní úpravu k jinak přímo aplikovatelné úpravě části druhé zákona. Soud při naplnění podmínek ustanovení § 104 a podmínek obsahově odpovídajícím ustanovení § 105 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, svěřenský fond zruší. Jeho likvidace však nepřichází v úvahu a bude aplikována speciální úprava občanského zákoníku (§ 1471 a násl. NOZ). S ohledem na převážně neveřejný charakter evidence svěřenských fondů (§ 65d odst. 2 návrhu) a z něj vyplývající nemožnost osob zúčastněných na fungování svěřenského fondu (zakladatel, obmyšlený, další osoba vykonávající dohled) zjistit ve všech případech porušení stanovených povinností svěřenským správcem, navrhuje se zakotvit, aby soud o případných nedostatecích a trvajících nečinnosti svěřenského správce ve vztahu k jejich odstranění tyto osoby vyrozuměl. Teprve v případě, že ani tyto osoby nezajistí nápravu, může soud přistoupit ke zrušení svěřenského fondu. Bez výslovného zakotvení takového postupu by se nicméně dané osoby o takových nedostatecích zpravidla dozvěděly až v průběhu samotného řízení o zrušení svěřenského fondu (§ 95 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních).

K článku XI

Účinnost zákona se navrhuje na 1. leden 2016.